

Innkalling

OPPVEKST OG LEVEKÅR
Johannes Læringssenter

Gruppe: **Styre for Johannes Læringssenter**

Møtested: **Johannes Læringssenter – møterom 105**

Møtedato/ -tid: **Tirsdag 28. oktober 2008 - kl 1215**

Deltakere: Mona Kopperstad, Eli Gundersen, Kjersti Lothe Dahl, Margrethe Kaarvaag, Hege E. Nordbøe, John Ivar Lindberg, Knut J. Tveit

Forfall

Sak nr.:	Tirsdag 28. oktober 2008	Side	Ansvar
27/08	Godkjenning av innkalling og dagsorden	1	EG
28/08	Godkjenning av referat 27.05.08	2	
29/08	En signifikant korrelasjon – formativ vurdering ved Grunnskolen for voksne på Johannes Læringssenter	5-11	KJT
30/08	Elevundersøkelsen på 7. årstrinn	12-15	KJT
31/08	Ny organisering av rådgiverkontor for hørselshemmede	16-21	KJT
32/08	”Vi er alle flerkulturelle” – hvordan kan vi bidra til å utvikle handlingsberedskap og handlingskompetanse i flerkulturelle spørsmål hos alle ansatte ved Johannes Læringssenter?	22-24	KJT
33/08	JohannesPosten – hvordan fungerer vår intern-avis?	25-28	KJT
34/08	Manglende samarbeid mellom kommunen og NAV om introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger	29-35	KJT
35/08	Bør Johannes Læringssenter deles i læringsfelt med egne ledere og egne styrer? Arbeidet med sak om permanent(e) styre(rer) og ny organisering	36-46	KJT
36/08	Håndbok for Tospråklig opplæring	47-48	KJT
37/08	Eventuelt		KJT

Knut J. Tveit

Stavanger kommune

OPPVEKST OG LEVEKÅR

Johannes Læringscenter

REFERAT

Gruppe: Interimsstyre for Johannes Læringscenter
Møtested: Johannes Læringscenter – møterom 105
Møtedato: Tirsdag 27. mai 2008 kl 1215
Deltakere: Sigrun Svenneby Svendsen, Bjarne Birkeland, Margrethe Kaarvaag, Leif Olav Larsen, Knut J. Tveit
Forfall: Eli Gundersen, Mona Kopperstad, Tone Elen Solheim, Kjersti Lothe Dahl

Saksnr.	Saker
10-08	Godkjenning av innkalling og dagsorden Godkjent
11-08	Godkjenning av referat Godkjent
12-08	Introduksjonsprogrammet for flyktninger i Stavanger og prosjektet ”Kor blei de av?” Vedtak: 1. Saken tas til orientering 2. Saken sendes kommunalstyret høsten 08
13-08	Introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger – regelverk og forskrifter – Stavangermodellen – konsekvenser av ny tilskuddsordning Vedtak: Følgende forslag oversendes Direktør for Oppvekst og Levekår sammen med notat fra Utdanningsforbundet på Johannes Læringscenter: Det nedsettes en arbeidsgruppe ledet av direktør for Oppvekst og Levekår, og med representanter fra Flyktningseksjonen og Johannes Læringscenter, som innen oktober 2008 tar stilling til hvilken av de aktuelle modellene for introduksjonsprogrammet som skal gjelde for Stavanger kommune, og hvilke økonomiske konsekvensene dette valget innebærer. 1. Alternativ a: Nåværende modell (Stavangermodellen) der Johannes Læringscenter har ansvar for at hele programmet videreføres. 2. Alternativ b: Introduksjonsprogrammet i Stavanger justeres i forhold til tilskuddordningens intensjoner, der voksenopplæringen har ansvar for deler av programmet – 15-20 timer norskopplæring per uke i kommunens skolerute. Den resterende del av programmet overlates til andre virksomheter i kommunen. Notat fra Utdanningsforbundet på Johannes Læringscenter Hvorfor bør Johannes fortsette med Stavangermodellen når det gjelder organisering av Introprogrammet? Introprogrammet består av norskopplæring, samfunnskunnskap, arbeidsforberedende tiltak. Disse bør <u>samkjøres</u> mest mulig ved samme lærested. Hvorfor? 1. De fleste deltakerne er spor 1 eller 2, det vil si at læringsstrategiene for innlæring av fremmedspråk kan være svake og språkbarrieren vil være større. Dette stiller <u>store pedagogiske krav til opplæringen</u>. Det krever kunnskaper om norsk som andre- språkundervisning og ikke minst tilpasset opplæring. Her stiller Johannes med sterk kompetanse i forhold til andre etater. 2. Når mest mulig av tilbudet er samlet på et sted gir det større grad av <u>forutsigbarhet og oversiktighet</u> for deltakeren. Muligheten for at deltakeren ”roer” seg og kommer i gang med sitt nye liv blir enklere. 3. Vi gir et <u>heldagstilbud,- det skal være helhetlig og oversiktlig</u>. Først på dagen

er det norskopplæring i fast gruppe, 4 timer. Vi tilpasser det programfagtilbudet de har etter lunsj med hvilke behov den enkelte har. Hvis programfagtilbudet skal ut av Johannes, blir det lett ”oppbevaring” uten oppfølging.

4. Alle introdeltakere har en **kontaktlærer**. Denne læreren er den som blir godt kjent med deltakeren over tid (2 år) og som derfor ser den enkeltes behov og muligheter best. Det blir vanskelig for deltakeren å forholde seg til mange forskjellige personer som skal gi sin del av opplæringstilbudet.
5. Johannes har ansvaret for **språkpraksisen**. Det må også følges opp **pedagogisk**, nettopp fordi det skal være en språkinnlæringsarena. Det gjøres nå.
6. I forhold til språkpraksisen må det heller ikke glemmes **den kompetansen praksisrådgiverne på Johannes har** og det **nettverket** de har opprettet. Det er vel få etater,- om ingen i kommunen som kan vise til det samme. Dette er ikke NAV sitt bord, dette er norskopplæring med pedagoger.
7. Vi tror at kvaliteten på programmet blir forringet ved en delt ansvarsmodell. **”Jo flere kokker, jo mere søl”..**

Konklusjon:

1. Johannes har **lang erfaring** med dette heldagstilbudet; vi har feilet og vi har lyktes!
2. **Kompetansen** både administrativt, rådgivermessig og på lærernivå er godt. Vi kan det! Introduksjonstilbudet er et opplæringstilbud. Derfor bør mest mulig av jobben gjøres av kvalifiserte lærere med lang erfaring. Dette er pedagogenes jobb. Det har Johannes.
3. For deltakeren er **forutsigbarhet og trygghet** viktige faktorer i forhold til læring. En kontaktlærer, færrest mulig læringsarenaer gir dette. Det gir vi også!
4. Vi skal kvalifisere dem best mulig inn i det norske samfunn og arbeidsliv. Det gjøres best samlet og på et sted, med klare retningslinjer i forhold til Johannes, FLYKS og NAV om hvem som gjør hva. Johannes er best på opplæring!

14-08 **Medarbeiderundersøkelsen 2007 på Johannes Læringssenter**

Vedtak:

1. Saken tas til orientering
2. Ledelsen og HMS-gruppen på Johannes Læringssenter arbeider videre med tolkning og evaluering av undersøkelsen
3. Eventuelle tiltak sendes over til PO

15-08 **Samarbeidsavtaler med andre kommuner – priser på opplæringstilbud**

Vedtak:

Saken tas til orientering

16-08 **Johannes Læringssenter – regnskap 2007**

Vedtak:

Saken tas til orientering

17-08 **Rådgivingskontoret for hørselshemmede**

Vedtak:

1. Saken tas til orientering
2. Saken oversendes Direktør for Oppvekst og Levekår

18-08 **Årsberetning 2007 – resultatvurdering – styringskort og statistikk – Johannes læringssenter**

Vedtak:

Saken tas til orientering

19-08 **Årsbudsjett 2009 – søknad om standard- og volumendring på Johannes Læringssenter**

Vedtak:

Saken tas til orientering

20-08 **IMDi-rapporter**

Vedtak:

Saken tas til orientering

- 21-08 **Hvem "eier" barneskoleelevene ved Johannes Læringssenter?**
Vedtak:
Følgende forslag oversendes Direktør for Oppvekst og Levekår:
Prosedyrer for mottak av elever som ikke kan norsk, ved skolene i Stavanger:
1. Elevene registreres ved bostedsskolen eller ved Johannes Læringssenter.
 2. For elever som registreres ved Johannes Læringssenter, oversendes søknad om skoleplass på bostedsskolen fra foreldrene.
 3. Foresatte skal ha skriftlig tilsagn eller avslag på søknaden fra rektor på bostedsskolen.
 4. Rektor på bostedsskolen søker formelt om elevplass på Johannes Læringssenter.
 5. Ingen skole kan avvise eleven når han etter et år tilbakeføres til bostedsskolen.
 6. Søknadsskjema om skoleplass på Johannes Læringssenter utarbeides og sendes ut til skolene fra skolesjefen.
- 22-08 **Tredobling på 10 år – konsekvenser for organisering av Johannes Læringssenter**
Vedtak:
Rektor legger fram for interimsstyret i løpet av høsten 08 et forslag til ny organisasjonsplan
- 23-08 **Nye retningslinjer for moms på ikke lovpålagte undervisningsoppgaver**
Vedtak:
Saken tas til orientering
- 24-08 **Johannes Læringssenter som bidragsyter i OECD rapporten "Teaching, learning and assesement for adults. Improving foundation skills"**
Vedtak:
 1. Saken tas til orientering
 2. Ny sak legges fram for interimsstyret om hvilke resultater og hvilke konsekvenser dette prosjektet har for Johannes Læringssenter
- 25-08 **Møteplan høsten 2008**
Vedtak:
Tirsdag 23. september kl 1215-1330
Tirsdag 28. oktober kl 1215-1330
Tirsdag 25. november kl 1215-1330

Knut J. Tveit
rektor

Saksfremlegg

DATO
06.10.2008

Sak 29/08:

En signifikant korrelasjon – formativ vurdering ved Grunnskolen for voksne på Johannes Læringssenter

Forslag til vedtak:

Saken tas til orientering

En signifikant korrelasjon – formativ vurdering ved Grunnskolen for voksne på Johannes Læringscenter

Hva saken gjelder

I sak 24/08 - *Johannes Læringscenter som bidragsyter i OECD rapporten "Teaching, learning and assesement for adults. Improving foundation skills"* vedtok interimsstyret følgende i punkt 2:

Ny sak legges fram for interimsstyret om hvilke resultater og hvilke konsekvenser dette prosjektet har for Johannes Læringscenter

Innledning

Vurdering er kanskje en av lærernes vanskeligste og viktigste oppgaver. Man skiller mellom formativ og summativ vurdering. Formativ vurdering blir også kalt vurdering for læring, og er den løpende vurderingen som skjer i undervisningen mellom læreren og den enkelte deltaker. Målet er å støtte læringen og få deltakeren til å se hvor han eller hun står i læringsprosessen. Gjennom arbeid med egenvurdering får deltakerne innsikt i egne læringsbehov. Summativ vurdering, vurdering av læring, er derimot den formelle tilbakemeldingen på for eksempel eksamen eller prøver. Denne vurderingen gis etter at et arbeid er avsluttet og inneholder sjelden noe forbedringspotensial eller kommentarer.

I perioden 14. – 17. februar 2006 var Grunnskoleavdelingen for voksne med i en OECD studie om "What works" i arbeidet med voksne som får opplæring i grunnleggende ferdigheter. Denne studien har nå munnet ut i rapporten "Teaching, Learning and Assesement for Adults". Johannes Læringscenter var med i feltstudien. Grunnen til at Johannes Læringscenter ble plukket ut, er at noen lærere ved Grunnskoleavdelingen har brukt læring gjennom vurdering systematisk i mange år, og avdelingen har som en konsekvens av dette, strukturert timeplanen med veiledningstimer på slutten av dagen. Vedlagt følger en artikkel fra Bente Bergesen – norsklærer på Grunnskolen for voksne – som heter "*Formativ vurdering*" og en film fra Vox – Nasjonalt senter for læring i arbeidslivet som har tittel "*Vurdering for læring – et eksempel på formativ praksis ved Johannes Læringscenter i Stavanger*".

Gir formativ vurdering resultater?

I 2004 foretok OECD en større undersøkelse av læringsutbyttet i ungdomsskoler fra åtte medlemsland som drev systematisk med formativ vurdering. Resultatet ble publisert i rapporten *Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms*. I forbindelse med publiseringen av rapporten ble det holdt en konferanse med navnet "What works". På denne konferansen i Paris kom det frem at læringsutbyttet kan økes dramatisk for den enkelte elev ut fra de valg skolen og læreren gjør. Resultatene blir omtalt som overveldende - "The achievements are among the largest ever reported". Det blir påpekt at formativ vurdering gir utslag både på elevenes evne til å beholde kunnskap og til ny innlæring. Her slås det fast at man kan ikke skylde på "innate abilities". Resultatene viste seg å være særlig overbevisende for svake elever og såkalte "dislocated students".

OECD utførte denne studien på oppdrag fra sine medlemsland etter at andre runde med PISA-undersøkelser var offentliggjort. Der kom det tydelig frem at en del land hadde klart å snu utviklingen i skolen og fått resultatene betydelige hakk oppover på rangeringslisten, (bl.a. England). Dette fikk de mindre vellykkede til å spisse ører og spørre hva det var de andre

gjorde som fikk frem både høyere gjennomsnitt og større likhet mellom elevene. Norge gjorde det som kjent ikke særlig godt verken i den første eller den andre PISA-rapporten. Særlig bekymringsfullt var det at vi både i 2000 og 2004 rapporten viste at vi hadde svært store forskjeller mellom de flinkeste og de dårligste elevene.

Etter offentliggjøringen av undersøkelsen om formativ vurdering på ungdomstrinnet, gikk OECD ut med invitasjon til medlemsland som ville være med på en liknende studie om formativ vurdering for voksne med behov for opplæring i grunnleggende ferdigheter. Denne gangen meldte Norge seg på og bidro med tre case-studier. Grunnskolen for voksne ved Johannes Læringscenter utgjorde det ene studiet. I den forbindelse ble skolen bedt om å fremlegge "bevis" for at formativ praksis hadde en god virkning på elevenes læringsutbytte. Hvis man kunne vise at skolens minoritetsspråklige ungdommer, som starter på et lavere nivå enn den gjennomsnittlige norske elev på ungdomstrinnet, klarer å gjennomføre videregående skole med samme frafallsprosent som landsgjennomsnittet, kunne man si at det virket.

Resultater

- Tallene viste at av de 94 minoritetsspråklige elevene som hadde gått ut fra Læringscenteret i perioden 2001 til 2004 var det 79 % som hadde gjennomført eller var i ferd med å gjennomføre videregående skole. Det var altså 21% som hadde falt fra.
- Frafallsprosenten for elever i videregående skole var for resten av landet i denne perioden 30%. Senere har denne steget ytterligere.
- For elever med minoritetsbakgrunn ligger den betydelig høyere, det er ikke mer enn vel 50% som gjennomfører videregående skole på landsgjennomsnittet.
- Johannes Læringscenter lå dermed betydelig over landsgjennomsnittet. Dette må man kunne kalle en signifikant korrelasjon mellom formativ praksis og elevenes evne til å gjennomføre videregående skole.

Forslag til vedtak:

Saken tas til orientering

Vedlegg:

1. Formativ vurdering – Bente Bergesen
2. Vurdering for læring – Vox

Knut J. Tveit

Formativ vurdering

Av Bente Bergesen – Johannes Læringssenter

Hva er formativ vurdering?

Med formativ vurdering mener vi det å bruke vurdering til å identifisere læringsbehov for så å svare på dem. I stedet for vurdering *av* læring, vurderer man *for* læring. Vurdering blir betraktet som noe interaktivt som foregår mellom lærer og elev. De finner sammen frem til hvilke læringsbehov den enkelte elev har. Læreren prøver så å svare på disse behovene. Hun intervenerer, kan vi si, for å hjelpe læringen. De fleste lærere vil nikke gjenkjennende til en slik beskrivelse og si at slikt har de gjort i mange år. Det er da heller ikke noe nytt i en slik pedagogikk. Det nye består i å drive med formativ vurdering som en systematisk tilnærmingssform som preger hele undervisningen, klasseromskulturen, interaksjonen med elevene, retting og vurderingsarbeidet. Vurdering blir ofte sett litt skjevt på i norske skoler, som en sur plikt man er satt til og helst ville slippe. I virkeligheten er det kanskje den viktigste delen av en lærers arbeid. Man kan alltid flykte fra dårlig undervisning, men aldri fra dårlig vurdering. Det er her læreren virkelig utøver sin makt. Den skal vi være oss bevisst og utøve med så stor kyndighet og respekt som mulig.

Summativt eller formativt – er det så stor forskjell?

Summativ vurdering er vurdering i forhold til et mål, gjerne definert gjennom en læreplan. Den gis etter at et arbeid er avsluttet, gjerne som en standpunktkarakter eller en eksamenskarakter. Den inneholder sjelden noe forbedringspotensiale eller kommentar. Den er satt for å rangere, godkjenne eller kontrollere elevens kompetanse. Den sier også noe om skolens nivå eller det nasjonale nivå.

Formativ vurdering kan også være målrelatert, men vil kanskje oftere være individrelatert. Den gis underveis for å støtte læring. Den vil alltid inneholde en kommentar hvor eleven kan se sitt forbedringspotensiale.

Tilsynelatende står vi her overfor to helt motstridende pedagogiske retninger, to verdener som ikke kan forenes. Men er det egentlig slik at vi må velge å vurdere enten formativt eller summativt? Enkelte har ment at dersom man prøver å forene de to vil den formative vurdering tape, nærmest bli et slags gissel for den summative vurdering som har så mye lengre og sterkere tradisjoner i skolen. Men en del forskning viser at formativ vurdering kan brukes til å støtte eleven frem mot eksamen eller en annen form for summativ vurdering. Den kan hjelpe eleven til å lukke gapet mellom egne forutsetninger og standardiserte tester. Den europeiske språkpermen er et eksempel på nettopp dette. Den hjelper læreren å identifisere elevenes læringsbehov gjennom jeg-kan utsagnene. Deretter kan læreren hjelpe elevene å forbedre det de dårlig og på den måten ha større mulighet for å klare Norskprøve 2 og 3. Språkpermen gir rikelig mulighet til underveisvurdering, interaksjon mellom lærer og elev og refleksjon rundt egen læring. Men det formative utelukker ikke at Språkpermen kan brukes summativt. Den hjelper læreren å kartlegge og rangere, finne riktig nivå på gruppen og overføre lever til andre grupper eller ut av skolen. Det formative trenger slett ikke komme i konflikt med det summative, ser det ut til. Tvert imot kan de to vurderingsformene nyte godt av hverandre.

Mappevurdering – mulighet til å vurdere både summativt og formativ

Den type formativ vurdering som har lengst tradisjoner her i landet er mappevurdering. Metoden kom til oss fra engelskspråklige land og ble godt kjent gjennom forskjellige forsøk i

regi av Utdanningsdirektoratet. Tanken er at eleven samler sine beste tekster i en mappe som så leveres til lærer for vurdering. Underveis vil eleven ha mottatt tilbakemeldinger på ulike utkast, råd og kommentarer både fra lærer og medelever. Metoden kan brukes både på muntlige og skriftlige deler av faget, og trenger ikke være begrenset til å gjelde bare språkfag. I enda større grad enn Språkpermen viser mappevurdering hvordan formativ og summativ vurdering kan forenes. Den utvalgsmappen eleven leverer til lærer med sine beste tekster kan uten problemer brukes til å sette standpunktkarakter. Samtidig har eleven mottatt formative vurdering underveis i prosessen. Dette gjør læreren på mange måter. Hun setter av tid til å skrive tekster i flere utkast. Eleven leser tekstene for hverandre i små respons-grupper. Det er også fremføringer i klasserommet hvor elevene leser for hele klassen tekster de er spesielt fornøyde med. Hele tiden gis det rom for tilbakemeldinger, gjerne fremført muntlig i form av kommentarer fra klassen. All kritikk både fra lærer og medelever skal være konkret og basert på kjente kriterier. De skal alltid inneholde et forbedringspotensiale.

Etter hvert skapes det åpenhet og trygghet i klasserommet. Elevene blir vant til både å gi og motta kritikk. Det kan gjenkjenne kvalitet, både hos seg selv og andre. Da blir det heller ikke vanskelig å samtale med eleven om vurderingen av et arbeid, f.eks. en utvalgsmappe. Ut i fra kriterier eleven har jobbet med i lengre tid, vil hun kunne si om seg selv hva hun kan godt og hva hun er sikker på og dermed også kunne sette en karakter. Gjennom loggskrivning eller føring av loggbok har hun fulgt med på sin egen læring og gitt lærer tilbakemeldinger på hvordan undervisningen oppleves. Dermed er læreren informert og har hatt mulighet til å intervenere og tilrettelegge sin undervisning for å komme eleven i møte. Eleven vil heller ikke så lett kunne legge skylden over på andre. Det blir vanskelig å skjule seg bak påskudd og selvbedrag i formativ praksis.

Mappevurdering gir mulighet for å dokumentere en læringsprosess. Alt elevarbeid blir samlet i mappe, også de mislykkede prosjektene. Dette gir både lærer og elev mulighet til å gå tilbake over tid og se hva som har utviklet seg tilfredsstillende og hva som har stoppet opp. Læreren får på den måten også et unikt innblikk i elevens kunnskap om egen læring. Klarer hun å nyttegjøre seg lærerens feedback, eller starter hun bare opp med de samme problemene på hvert eneste arbeid? Har hun evne til å lytte til medelevers kommentarer, klarer hun å spore kvalitet hos andre? Alt dette er egenskaper hun vil trenge for å oppnå en god karakter i faget. Læreren merker seg styrker og svakheter, gir feedback, lar eleven få mulighet til forbedringer før den endelig summative vurdering settes.

Hva skjer i klasserommet?

De fleste lærere som tar i bruk formativ vurdering, oppdager at ting begynner å skje i klasserommet. For å få til den interaksjon som kreves slik at lærer og elev kan arbeide sammen om læringsutbytte, må læreren skape autonome elever. "Ansvar for egen læring" har vært et velkjent og ofte ganske misbrukt slagord i norske skoler. For å utvikle ansvar og autonomi hos elever må man ha involvering og refleksjon rundt det som foregår i klasserommet. Den beste måten å stimulere til dette er gjennom egenvurdering. Læreren må sørge for at elevene har de redskapene de trenger for å vurdere kvalitet både hos seg selv og andre. Det gjør hun best ved til enhver tid å fokusere på læring. Bruk mindre tid på å planlegge aktiviteter og mer på å planlegge læring, det er et klart råd fra forskningsmiljøene. Systematisk bruk av logg, mappevurdering eller andre midler til å dokumentere elevens fremskritt er hjelpere i denne prosessen. På den måten blir også selve suksess-begrepet endret. Det blir lov for eleven å gjøre feil, det blir rom for å vise at man ikke forstår. Fiasko, derimot, blir å prøve å holde sine feil skjult, suksess blir å identifisere egne svakheter og gjøre noe med dem.

Mange lærere finner ut at de må bli flinkere til å variere instruksjonsmåter og ikke minst avsløre misforståelser hos elevene. De må legge mer merke til hva som virker for den enkelte elev og under hvilke forhold. Det viktigste blir å utvikle en kultur for tillit, sympati og støtte i klasserommet. Alt annet underordnes dette overordnede målet. Du skaper ditt eget klasserom, det er ikke noe som bare er der.

Men gir det resultater da?

I 2004 foretok OECD en større undersøkelse av læringsutbyttet i ungdomsskoler fra åtte medlemsland som drev systematisk med formativ vurdering. Resultatet ble publisert i rapporten *Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms*. I forbindelse med publiseringen av rapporten ble det holdt en konferanse med navnet "What works." I rapporten kom det frem at læringsutbyttet kan økes dramatisk for den enkelte elev ut fra de valg skolen og læreren gjør. Resultatene blir omtalt som overveldende - "The achievements are among the largest ever reported". Det blir påpekt at formativ vurdering gir utslag både på elevenes evne til å beholde kunnskap og til ny innlæring. Resultatene viste seg å være særlig overbevisende for svake elever og såkalte "dislocated students".

OECD utførte denne studien på oppdrag fra sine medlemsland etter at andre runde med PISA-undersøkelser var offentliggjort. Der kom det tydelig frem at en del land hadde klart å snu utviklingen i skolen og fått resultatene betydelige hakk oppover på rangeringslisten, (bl.a. England). Dette fikk de mindre vellykkede til å spisse ører og spørre hva det var de andre gjorde som fikk frem både høyere gjennomsnitt og større likhet mellom elevene. Norge gjorde det som kjent ikke særlig godt verken i den første eller den andre PISA-rapporten. Særlig bekymringsfullt var det at vi både i 2000 og 2004 rapporten viste at vi hadde svært store forskjeller mellom de flinkeste og de dårligste elevene.

Etter offentliggjøringen av undersøkelsen om formativ vurdering på ungdomstrinnet, gikk OECD ut med invitasjon til medlemsland som ville være med på en liknende studie om formativ vurdering for voksne med behov for opplæring i grunnleggende ferdigheter. Denne gangen meldte Norge seg på og bidro med tre case-studier. Johannes Læringssenter utgjorde det ene studiet. I den forbindelse ble skolen bedt om å fremlegge "bevis" for at formativ praksis hadde en god virkning på elevenes læringsutbytte. Hvis man kunne vise at skolens minoritetsspråklige ungdommer, som starter på et lavere nivå enn den gjennomsnittlige norske elev på ungdomstrinnet, klarer å gjennomføre videregående skole med samme frafallsprosent som landsgjennomsnittet, kunne man si at det virket. Tallene viste at av de 94 elevene som hadde gått ut fra læringssenteret i perioden 2001 til 2004 hadde 21% falt ut av videregående skole. Landsgjennomsnittet for samme periode var 30%. For elever med minoritetsbakgrunn lå den høyere. Med andre ord, skolen lå betydelig under landsgjennomsnittet. Dette må man kunne kalle en signifikant korrelasjon.

I blant kan man høre innvendinger om at undervisning av denne typen favoriserer de svake og ikke gir de flinkeste den stimulansen de har krav på. Dette viser seg ikke å være tilfelle. I rapporten fra ungdomstrinnet viser OECD at de skolene som gjorde det godt med denne undervisningsformen, klarte det fordi de fikk opp og frem den svakeste elevgruppen samtidig som de klarte å beholde de gode resultatene på toppen. Med andre ord, de scoret bedre både på likhet (equity) og på gjennomsnitt. Her ser vi klart Norges forbedrings-potensiale. Dersom vi får opp den svakeste elevgruppen, vil vi score bedre på likhet og dermed kunne krype oppover på rangeringslisten. I rapporten fra OECD siteres det fra en lærer på en engelsk skole

som deltok i studien. Han sier: "Giving every single child the chance to do the best he can, is not the betrayal of excellence, but the fulfillment of it."

It's all in the feedback!

Tilbakemelding eller feedback får stor betydning for den som vil drive med formativ vurdering. Faktisk større og større jo mer man blir involvert. Rådet fra både praktikerne og forskerne er: Bruk mindre tid på karaktersetting, mer på kommentarer. Det gir større læringseffekt. Kommentarene kan komme i form av skriftlige eller muntlige tilbakemeldinger. Det er viktig at de kommer til rette tid, som regel ganske snart etter at et arbeid er gjort eller et utkast er levert. Den kan gis muntlig eller skriftlig og bør alltid være så konkret som mulig og knyttet til klare kriterier. Små konferanser med elevene i timene eller rett etter en fremføring er god bruk av tiden. Bruk minst hver 6. time av undervisningen på feedback er rådet fra forskerne som foretok undersøkelsen om formativ vurdering for OECD.

Vanskeligheter - eller bare utfordringer?

Forskningsrapporten "What Works" viste at det kunne være klare hindringer i veien for å drive med formativ vurdering i klasserommet. Svært store klasser var en hindring. Det samme var lærere som stod isolerte med sitt ønske om å drive utviklingsarbeid. Skoler som har mange forskjellige satsingsområder, slik at vilje og ressurser blir for spredt. Det ble også påpekt at for mye "administrasjonsbråk" hindret lærerne i å fokusere på læring. Ledelsen bør skjerme lærerne fra administrative oppgaver.

Skole for læring.

Skolen har alltid hatt mange oppgaver, den skal gi opplevelser, kulturelle stimulanser, skape demokratiske holdninger, den skal kontrollere og godkjenne. Noen ganger har det blitt så mange ting en lærer skulle drive med, at man nesten har glemte at skolens første og eneste eksistensberettigelse er bare dette ene, læring. Det er derfor vi har skole, og bare når skolen oppnår å gi læring, er den en god skole. Vi vet en del i dag om hva som gir godt læringsutbytte, og alle resultatene samler seg om læreren. Det er den gode lærer som gir god læring. Men hvordan er den gode lærer? Alle gjenkjenner en god lærer når de ser henne, men det er ofte vanskelig å sette ord på hvilke kvaliteter hun har. Men noe kan vi si: En god lærer involverer seg i elevenes læring, hun lytter til deres behov og lar det styre undervisningen. Hun skaper autonome elever og et klasserom hvor det er rom for å gjøre feil. Hun samhandler med elevene og setter av mye tid til å vurdere. Gjennom forskjellige former for feedback viser hun elevene hvordan de kan bli flinkere. Hun setter av god tid til elevenes refleksjon og egenvurdering og hjelper dem til å se kvaliteten i eget og andres arbeid. Hun tenker med andre ord formativt.

Saksfremlegg

DATO
06.10.2008

Sak 30/08:
Elevundersøkelsen på 7. årstrinn

Forslag til vedtak:

Saken tas til orientering

Elevundersøkelsen 7. årstrinn

Hva saken gjelder

Hvert år gjennomføres det en egen elevundersøkelse blant alle landets elever på 7. og 10. årstrinn. De områdene som er valgt ut er trivsel, tilpasset opplæring, elevmedvirkning, digital kompetanse, arbeidsro, mobbing og fysisk miljø.

Vedlagt følger:

- Søylediagram med resultater fra elevundersøkelsen på 7. årstrinn for Johannes Læringssenter og Stavanger samlet.
- Skolens resultater pr enkeltpørsmål på 7. årstrinn sammenlignet med samlet for Stavangerskolen.

Johannes Læringssenter hadde på kartleggingstidspunktet kun 8 elever på 7. årstrinn – 5 gutter og 3 jenter. Senteret har ingen klasser på ungdomsårstrinnet. Med så få respondenter er det vanskelig å trekke noen entydige konklusjoner av materialet.

Forslag til vedtak:

Saken tas til orientering

Vedlegg:

1. Søylediagram med resultater fra elevundersøkelsen på 7. årstrinn for Johannes Læringssenter og Stavanger samlet.
2. Skolens resultater pr enkeltpørsmål på 7. årstrinn sammenlignet med samlet for Stavangerskolen.

Knut J. Tveit

I	TRIVSEL							
	Trives du godt på skolen?	Trives du sammen med elevene i gruppa/klassen din?	Trives du i friminuttene/fritimene?		Trives du sammen med lærerne dine?			
Johannes Læringssenter	90,8	81,3	81,3		75,0			
Stavanger samlet	80,0	84,5	85,5		75,8			
	TILPASSET OPPLÆRING							
	Er du interessert i å lære på skolen?	Har du lærere som gir deg lyst til å jobbe med fagene?	Forteller lærerne deg hva du bør gjøre for at du skal bli bedre i fagene?	Vet du hva du skal lære i de ulike fagene?	Får du støtte og hjelp i fagene når du trenger det fra læreren			
Johannes Læringssenter	78,3	59,5	50,0	87,5	78,3			
Stavanger samlet	82,8	70,0	65,8	84,3	82,3			
	ELEVMEDEVIRKNING							
	Har lærerne forklart hvordan elevene kan være med på å bestemme hvordan dere skal arbeide med fagene?							
Johannes Læringssenter	59,5							
Stavanger samlet	64,8							
	DIGITAL KOMPETANSE							
	Hvor ofte bruker du PC/data til arbeid på skolen?		Hvor ofte bruker du PC/data til skolearbeid hjemme?					
Johannes Læringssenter	65,8		35,8					
Stavanger samlet	74,3		61,0					
	ARBEIDSRO							
	Kommer lærerne presis til timene/arbeidsøktene?	Må lærerne bruke mye tid på å få ro i klassen?	Kommer elevene i din gruppe/klasse for sent til timene?	Blir du forstyrret av at andre elever lager bråk og uro i arbeidsøktene?				
Johannes Læringssenter	62,5	56,3	47,0	65,8				
Stavanger samlet	72,3	40,5	52,3	51,8				
	MOBBING							
	Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?							
Johannes Læringssenter	62,5							
Stavanger samlet	88,5							
	FYSISK MILJØ							
	Luften i klasserommene	Temperaturen i klasserommene	Klasserommene ellers	Skolebibliotek	Toaletter	Garderobe og dusj	Renhold/vasking	Uteområdet elevene kan bruke i friminuttene
Johannes Læringssenter	78,3	68,8	72,0	78,3	68,8	65,8	68,8	65,8
Stavanger samlet	56,75	54	63,75	63,75	35,75	44,75	55,25	65,5

Saksfremlegg

DATO
06.10.2008

Sak 31/08:

Ny organisering av rådgiverkontor for hørselshemmede

Forslag til vedtak:

Saken tas til orientering

Ny organisering av rådgiverkontor for hørselshemmede

Hva saken gjelder

I 2004 startet rådgivingskontoret for hørselshemmede på Johannes Læringssenter etter vedtak i sak 3324/03 - 12.09.03. Stillingen på 40 % skulle besettes av en tegnspråkkyndig konsulent, med pedagogisk utdanning og med lang erfaring i feltet. Tilbudet er for personer over 18 år bosatt i Stavanger kommune, og stillingen er en del av den tverrfaglige avdelingen for Spesialpedagogikk på Johannes Læringssenter.

Avdeling Spesialpedagogikk (jf Handlingsplan 2008)

Avdelingen drives i tråd med Opplæringslovens §4A-2:

Vaksne som ikke har eller kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringsstilbudet for vaksne, har rett til spesialundervisning. Vaksne som har særlige behov for opplæring for å kunne utvikle eller halde ved like grunnleggende dugleik, har rett til slik opplæring.

Avdelingens fagkonsulenter for syn og hørsel, gir tilbud i tråd med Lov om helsetjenesten i kommunen og m/forskrift om habilitering og rehabilitering, Pasientrettighetsloven og Lov om helsepersonell. Samtidig forholder de seg til Rikstrykdeverkets regler vedrørende tekniske hjelpemidler.

Spesialundervisningen

Spesialpedagogene gir opplæring innen alle spesialpedagogiske områder; syn, hørsel, tale, kommunikasjon, veiledning og datatekniske hjelpemidler. Opplæring foregår individuelt og i små grupper. Undervisningen finner sted på læringssenteret og eksternt ut fra deltakernes behov.

Fagkonsulentene innen syn og hørsel

Fagkonsulentene kan utrede og kartlegge behov for tilrettelegging når sansetapet medfører problemer i dagliglivet. De kan legge til rette for praktiske og tekniske tiltak, gi opplæring, oppfølging, råd og veiledning.

Rådgivingskontoret for hørselshemmede.

Rådgiver hjelper hørselshemmede, døve og døvblitte med deres utfordringer i det offentlige rom, både når det gjelder skolegang, arbeidsliv, veiledning i forhold til rettigheter mm.

IKT -rådgiver

Kommunen har oppfølgingsansvar, og rådgiver skal gi bruker teknisk støtte når det gjelder datatekniske hjelpemidler som lånes fra hjelpemiddelsentralen.

Stilling som audiopedagog og rådgiverfunksjon slås sammen til en hel stilling

Johannes Læringssenter har i dag en audiopedagog i full stilling og en rådgiver på rådgivingskontoret for hørselshemmede i 40 % stilling. Johannes Læringssenter ønsker å styrke arbeidet overfor de hørselshemmede gjennom å øke stillingshjemmelen på 40 % som i dag brukes til rådgivingskontor for hørselshemmede til 100 %. En ny audiopedagog vil kunne ha rådgivingsoppgavene som en del av sin stilling. Økningen på 60 % vil bli finansiert av læringssenteret.

Oppgavene til denne nye stillingen vil være:

- Rådgivning innen voksenopplæringsfeltet på senteret
- Rådgivning som et tilbud til den voksne befolkningen i kommunen
- Spesialpedagogiske oppgaver innen voksenopplæringsfeltet

Fellestrekk

Audiopedagog innen voksenopplæringsfeltet og rådgiver ved rådgivningskontoret for hørselshemmede har fellestrekk og en del tangerende oppgaver.

Hovedmålsettingen

Rådgiverfunksjonen skal være en hjelp til selvhjelp for personer over 18 år og skal gi informasjon, veiledning, rådgivning og videreformidle kontakt.

Rådgivning i forhold til:

- Utdanningsmuligheter
- Arbeidsliv
- NAV (rettigheter i forhold til hjelpemidler, tolk, bistand, bestillerkontor, arbeidsformidling..)
- Rettigheter/lovverk for minoritetsspråklige som ikke har status som norske statsborgere
- Fastlege /spesialisthelsetjenesten
- Audiopedagogiske emner/audiologi, hørselstesting av voksne/nyankomne
- Tegnspråk
- Oppfølging av voksne og deres pårørende
- Statped
- Opplæringsloven par. 4A – 8

Rektor ønsker at stillingen som audiopedagog med rådgivningsoppgaver blir lyst ut i løpet av oktober 2008. Det utarbeides i forkant av utlysningen en kravspesifikasjon for stillingen (jf vedlegg).

Forslag til vedtak

Saken tas til orientering

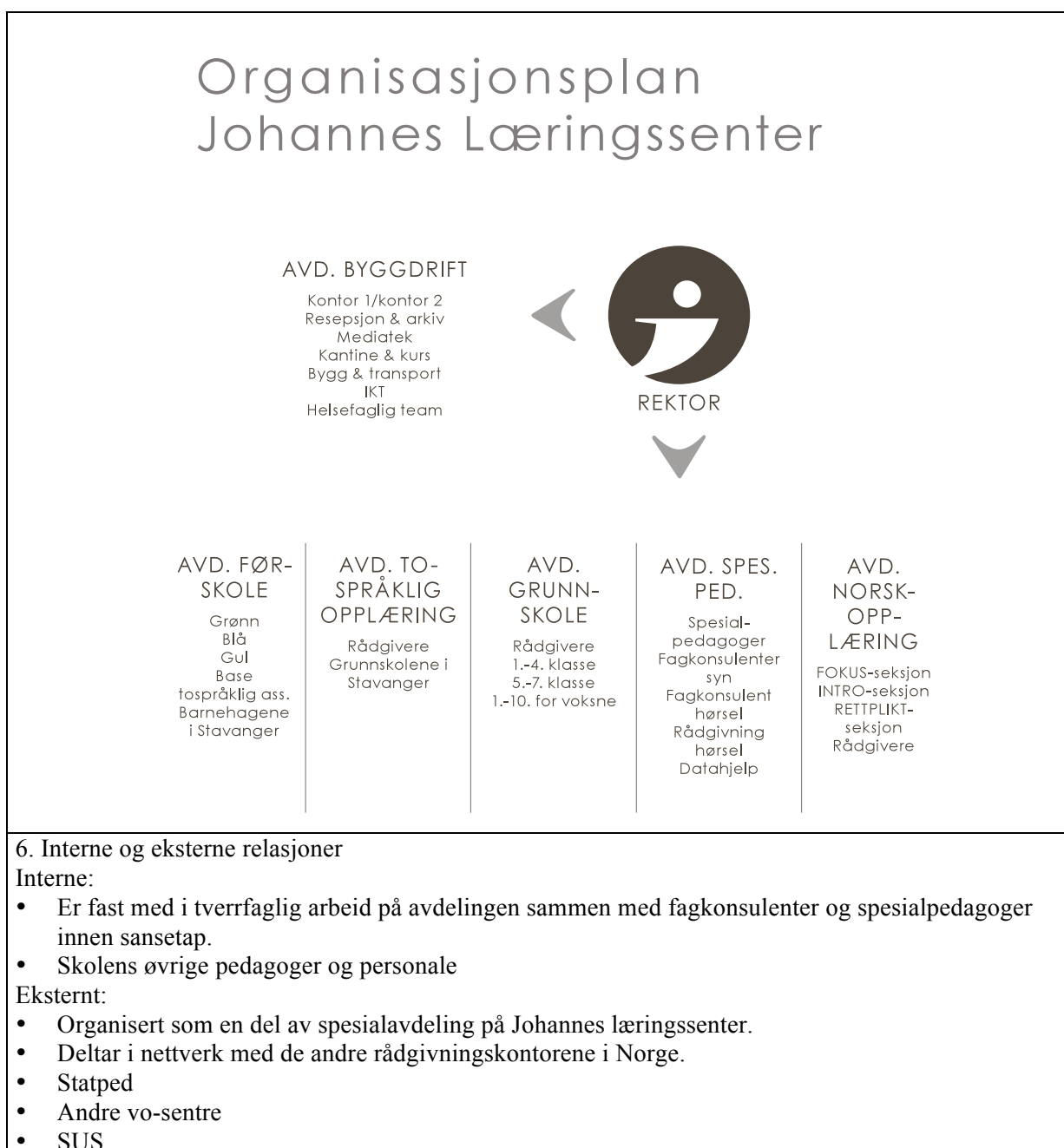
Vedlegg:

1. Kravspesifikasjon

Knut J. Tveit

KRAVSPESIFIKASJON

1. Arbeidssted Johannes læringscenter	2. Avdeling Spesialavdelingen
3. Stillingstittel Rådgiver/spesialpedagog med tilleggsutdanning innen audiopedagogikk	4. Arbeidstid - Gjeldende arbeidstidsavtale for rådgivere på Johannes Læringscenter. - Gjeldende arbeidstidsavtale for lærere (fortrinnsvis dagtid, men ettermiddag/kveldsarbeid kan forekomme).
5. Stillingens plassering i organisasjonen (se vedlagt organisasjonskart). 40 % rådgivning og 60 % undervisning	

• NAV • Off. kontorer Undervisningsdelen: • Gjeldende bestemmelser og ansettelse for audiopedagog Rådgivningsdelen: • Gjeldende bestemmelser og ansettelse som rådgiver
7. De viktigste arbeidsområdene, arbeidsoppgavene og resultatkrav (legg gjerne ved oversikt over oppgaver og forsøk å anslå tidsforbruk): • Utredninger • Inntakssamtaler • Sakkyndige vurderinger • Opplæring • Hørselsscreening av senterets voksne deltakere • Gi råd og oppfølging til hørselshemmede i det offentlige rom • Rådgiving i forhold til samfunnsstrukturer m.m. Oppgavene er varierte i omfang og tidsbruk. Ikke rutinepreget.
8. Forestående prosjekter/oppstillinger som vil få konsekvenser for stillingen. Utfordring: • Sammenslåing av to funksjoner hvorav den ene server hele senteret og den andre gir service eksternt i kommunen. • Tilpasse rådgivningskontoret for hørselshemmede den nye strukturen, utarbeide rutiner og prioritere oppgaver.
9. Utviklingsmuligheter internt i virksomheten/avdelingen eller i kommunen. • Kursrekker i kommunen • Kursmidler knyttet til stillingen • Intern videreutdanning • Videreføre samarbeid med de andre sentrene i Norge • Arbeide i tråd med handlingsplan og fokusområde
10. Relevante aspekter ved bedriftskultur/klima/arbeidsmiljø • En liten avdeling i en stor organisasjon • Ok tempo, men ikke forutsigbart, avhengig av klienter • Trivelig arbeidsmiljø • Kontakt med ulike sektorer • En organisasjon i endring • Stabil personalgruppe • Aktiv HMS-gruppe, flere tilbud til ansatte
11. Spesielle utfordringer/vurderinger av stressbelastning • Gode samarbeidsevner • Gode kommunikasjonsevner • God forståelse for andres situasjon • God til å arbeide selvstendig og i team • Fleksibel til endringer
12. Beskriv to–tre kritiske situasjoner som kan oppstå i denne jobben der en ansatt virkelig blir satt på prøve. Skisser også hva som er gode og mindre gode løsninger i disse situasjonene. • Møte med mennesker og deres pårørende i alvorlig krise etter sykdom eller skade • Møte med mennesker med kommunikasjonsvansker Vi kan bruke hverandre til å debrife/vi kan debrife med personer som forstår fagfeltet.
13. På grunnlag av stillingsbeskrivelsen og annen info, sett opp en liste over de ferdigheter og kunnskaper det er spesielt viktig å se etter hos kandidatene. Gjerne i prioritert rekkefølge. Definer de begrepene du bruker. • Faglig utdanning innen feltet audiopedagogikk • Arbeide tverrfaglig • God evne til formidling og rådgivning

• Kjennskap til gjeldene lovverk for de ulike feltene på avdelingen • God kommunikasjon og samarbeidsevne • Tegnspråkkompetanse • Evne til å arbeide med strukturer. • Beherske dataverktøy som er nødvendig både administrativt og i arbeidet med hørselshemmede	
14. Utdannelse • Universitetsutdanning/høyskoleutdanning innen fagfeltet (minimum 2. avd. spes.ped) • Tegnspråkkompetanse	15. Erfaringer • Erfaring fra fagfeltet • Erfaring med arbeid med døve
16. Alder	17. Kjønn
18. IT kunnskaper • Beherske grunnleggende IKT kunnskaper • Ha kunnskap til å bruke kommunens og skolen IT redskaper • Forståelse av datatekniske hjelpemidler innen feltet	19. Annet

Saksfremlegg

DATO
06.10.2008

Sak 32/08:

”Vi er alle flerkulturelle”

Hvordan kan vi bidra til å utvikle handlingsberedskap og handlingskompetanse i flerkulturelle spørsmål hos alle ansatte ved Johannes Læringssenter?

Forslag til vedtak:

Saken tas til orientering

”Vi er alle flerkulturelle”

Hvordan kan vi bidra til å utvikle handlingsberedskap og handlingskompetanse i flerkulturelle spørsmål hos alle ansatte ved Johannes Læringssenter?

Hva saken gjelder

For 10 år siden gjennomførte alle ansatte ved Johannes VO-senter kursrekken/studiet ”Vi er alle norsklærere” i samarbeid med Universitetet i Bergen. Kursrekken gikk over tre semester. Det ble et kompetanseløft for hele senteret, og 12 lærere tok eksamen i norsk som andrespråk ved UIB, 10 vekttall (30% av de som ikke hadde faget fra før).

Senteret ønsker nå å legge til rette for en tilsvarende kursrekke med fokus på flerkulturell forståelse. Vi har opprettet en prosjektgruppe som består av tre ansatte og to fra ledelsen. FLEX (fleksibel læring og kompetanse) ved UIS og SIK (senter for interkulturell kommunikasjon) vil hjelpe oss med å skreddersy et studietilbud over tre semester som gir 30 studiepoeng, eventuelt tre moduler á 10 studiepoeng.

Foreløpig plan for framdrift og skisse for kursrekken

Vi satser på kick-off på planleggingsdagen 14. april. Selve studiet starter i august 2009. Tabellen under viser en skisse for kursrekken:

1	Prosjekttittel	”Vi er alle flerkulturelle” Hvordan kan vi bidra til å utvikle handlingsberedskap og handlingskompetanse i flerkulturelle spørsmål hos alle ansatte ved Johannes Læringssenter.
2	Tidspunkt for start og slutt av prosjektet	Prosjektplanlegging høsten 2008. Oppstart april 2009. Avsluttes juni 2010
3	Ansvarlig institusjon	Johannes Læringssenter
4	Prosjektledere	1. Knut Tveit (rektor) og Marit Gjerset (fagleder) 2. Prosjektmedarbeidere: Azize Gorani (Førskole), Zekeria Omer (Grunnskole), Tor Einar Loftesnes (VO-feltet)
5	Samarbeidsinstanser	Universitetet i Stavanger, Misjonshøgskolen i Stavanger, Høgskolen i Oslo.
6	Målgruppe og mål for prosjektet	• Kompetanseheving innen fagfeltet ”flerkulturell forståelse” for alle ansatte ved Johannes Læringssenter. • Eksamen i V-FLERKUF? (UIS - Det samfunnsvitenskapelige fakultet, institutt for sosialfag, 60 studiepoeng over to år) • Johannes Læringssenter er en fargerik arbeidsplass med et mangfold av kulturer og språk. Å være i dialog om hva som skjer, tolke opplevelser, erfaringer og reaksjoner blir derfor viktig for alle ansatte. Ansatte må være spesielt opptatt av konteksten, både den nære situasjonskonteksten der den pedagogiske virksomheten skjer, men også den kulturelle konteksten som ligger bak og styrer handlingene, både hos barna, ungdommene og de voksne. • Alle som får opplæring på Johannes Læringssenter skal oppleve at det mangfoldet de representerer blir verdsatt og gitt spesiell oppmerksomhet.
7	Utgreiing om prosjektet	Den enkelte skole har ansvar for å legge til rette for etterutdanning og kompetanseheving for de ansatte. Johannes Læringssenter har valgt ”Flerkulturell forståelse” som overskrift på en kursrekke som går over tre semester. Vi vil prioritere emner innenfor dette temaet på: • Planleggingsdager (obligatoriske for alle ansatte) • Gummikvelder • Sentertid/avdelingstid • Individuell tid for de som vil ta eksamen Universitetet i Stavanger og Misjonshøgskolen vil hjelpe oss med å lage en kurspakke og stille med forelesere.

		Aktuelle tema: Flerkuf UIS: • Sentrale begrep i flerkulturelle spørsmål • Migrasjon og flukt. Religion • Livsløpsprosesser og kompetanse. HIO 1-2-3: • Livsløpsprosesser og identitet • Mobilitet og migrasjon • Kommunikasjon og integrasjon • Danning og kompetanse • Flerkulturalitet som offentlig anliggende • Profesjonsutøvelse og kompetanse • Livsløpsprosesser • Konstruksjon av identitet i et samhandlingsperspektiv • Symbolsk konstruksjon av et samfunn • Etikk og profesjonalitet i det flerkulturelle møte
8	Finansiering og budsjett	Saken legges fram for interimsstyret til orientering 28. oktober. En endelig prosjektbeskrivelse med finansiering og budsjett på møtet 25. november.
9	Evaluerings av resultater	De erfaringene og vurderingene senteret gjør gjennom dette prosjektet vil komme til syne gjennom den årlige brukerundersøkelsen.
10	Videreformidling av resultater.	Gi tilbud om kurs/erfaringsutveksling til grunnskoler og voksenopplæringsinstitusjoner i fylket

Forslag til vedtak:

Saken tas til orientering

Knut J. Tveit

Saksfremlegg

DATO
06.10.2008

Sak 33/08:

JohannesPosten – hvordan fungerer vår intern-avis?

Forslag til vedtak:

1. Saken tas til orientering.
2. IKT-gruppen på senteret får i oppdrag å legge fram forslag til tiltak som kan fremme bruken av JohannesPosten.

JohannesPosten – hvordan fungerer vår internavis?

Hva saken gjelder

Våren 2008 tok to studenter på Universitetet i Stavanger kontakt med rektor for å skrive en oppgave innen temaet Samfunnsfag og Personalledelse. Petter Sivertsen og Steffen Braathen fikk utfordringen å se på hvordan informasjonsstrømmen mellom ledere og ansatte foregår på Johannes Læringssenter. Problemstillingen for bachelor-oppgave ble:

Hvorfor leser ikke de ansatte større deler av JohannesPosten?

Studentene har prøvd å finne forklarende årsaker til at de ansatte ved Johannes Læringssenter ikke leser større deler av intern-avisen. JohannesPosten er en publikasjon som gis ut en gang i uken, og er et verktøy det satses mye på fra ledelsens side. Målsetningen er at alle ansatte skal lese alt, og det er derfor interessant i finne ut hvor mye som leses, og å finne forklarende årsaker til hvorfor det ikke leses mer.

Studentene gjennomførte derfor en lukket spørreundersøkelse med fokus på tre elementer:

- direkte årsaker
- forbedringer og endringer
- fellesskap

Studentene mente at disse elementene kunne forklare lesevanene til de ansatte. Spørreskjema ble lagt i hyllene til samtlige av de ansatte og samlet inn samme dag. 147 av i alt 240 ansatte svarte på skjemaet. Dataen ble registrert og analysert i et statistisk analyseprogram.

Forslag til vedtak:

1. Saken tas til orientering.
2. IKT-gruppen på senteret får i oppdrag å legge fram forslag til tiltak som kan fremme bruken av JohannesPosten.

Vedlegg:

1. Oppsummering fra bachelor-oppgaven.
2. JohannesPosten i uke 36 og 37.
3. Bachelor-oppgaven "*Hvorfor leser ikke de ansatte større deler av JohannesPosten?*"

Knut J. Tveit

Oppsummering fra bachelor-oppgaven

Av Petter Siverstsen og Steffen Braathen

Ledelsen ønsker at alle ansatte ved JL skal lese så mye som mulig av JP. De vil dette fordi de formidler viktig informasjon som de mener at de ansatte skal ha bekjentskap til. De fleste ansatte betegner internavisen som et viktig kommunikasjonsmiddel mellom ledelse og ansatte. Samtidig kommer det frem av analysen at JP også er et viktig kommunikasjonsmiddel for de ansatte seg imellom.

Gjennom informering i JP ønsker ledelsen å gi sine ansatte oversikt og forståelse for det som skal foregå i organisasjonen i tiden fremover. Ledelsen ønsker også å skape debatt og dialog rundt temaer som bringes opp i internavisen. Gjennom dialog og debatt kan ledelsen gjøres oppmerksomme på ting de ikke selv har tenkt på.

Undersøkelsen vår avdekker at det er svært få ansatte som leser store deler av JP. Vi definerer de som leser mye av internavisen til å være de som leser mellom 75 til 100 prosent. Det er kun 50 personer av 147 respondenter som sier at de leser så mye av internavisen. I resultatene av undersøkelsen kommer det frem flere ulike årsaker til hvorfor det er så få respondenter som leser så mye av JP. Noen av respondentene oppgir at de kun leser informasjon om egen avdeling, andre sier at de ikke har tid til å lese mer på grunn av andre viktige gjøremål. Noen respondenter oppgir også at de ikke vet hvorfor de skal lese internavisen.

Ut i fra analyse og drøfting har vi kommet frem til at den klare årsaken til at ikke flere leser større deler av internavisen er at den rett og slett er for kjedelig eller uinteressant. Derfor kan den lett bli nedprioritert. Ledelsen har vært inne på de samme tankene. JP har 18-25 A-4-sider hver eneste uke, og den produseres og distribueres hovedsaklig av ledelsen. Det er stort sett bare ledelsen sine tanker og meninger som blir presentert i avisen. I analysen vår er vi kommet frem til at økt involvering og medvirkning fra de ansatte vil føre til at internavisen blir fylt med mer interessant og aktuell informasjon. Eksempler på involvering og medvirkning kan være å gi ansatte, avdelinger, tillitsvalgte og verneombudet ansvar for å bidra til artikler i internavisen. Denne konklusjonen samsvarer også med et av Marnburg (2001) sine prinsipper om hvordan man forbedrer den interne informasjonsflyten i en organisasjon. Prinsippet går ut på at de som berøres av informasjonen må medvirke til å formulere og formidle denne videre. Gjennom dette prinsippet kan artiklene i internavisen bli mer spennende, og mer representativt lesestoff som respondentene kan kjenne seg igjen i. Mer spennende artikler vil sannsynligvis føre til at flere ansatte leser større deler av internavisen. Dersom det skjer vil Marnburgs (2001) tredje prinsipp om nysgjerrighet realiseres. De ansatte vil informere og oppdatere seg selv av nysgjerrighet fremfor av plikt.

Ifølge Marnburg (2001) er måten man presenterer og formidler informasjon en avgjørende årsak til om ansatte gjør seg kjent med informasjonen som ønskes formidlet. Vi drøfter derfor også mulighetene for at internavisen kan fremstå i et annet format, for eksempel som en nettside. Gjennom en nettside kan informasjon formidles på flere måter. Informasjonen kan formidles med flere bilder, videosnutter, ferskere informasjon da nettsiden kan oppdateres etter hvert som informasjonen dukker opp.

Involvering av de ansatte kan som nevnt føre til flere interessante artikler. Derfor er viktig at de ansatte får tilnærmet lik anledning til å skrive artikler på nettsiden. Videre vil en nettside kunne gi alle lesere anledning til å kommentere artiklene i et forum nederst i artiklene. Dette gir leserne en god anledning til å engasjere seg, og skape dialog rundt temaer som presenteres i internavisen - eller intranettet som det kan kalles dersom det blir en nettside. En slik nettside kan gi alle ansatte større anledning til å bidra med informasjon i form av tanker, erfaringer, holdninger og kunnskaper. Det er dette Simonsen (2007) kaller et godt kommunikasjonsklima. Med et godt kommunikasjonsklima vil relasjonene blant kolleger stimuleres, og med større grad av utveksling av informasjon vil kollegene kunne lære mer av hverandre. Når de ansatte lærer av hverandres kunnskap og erfaring vil

organisasjonen kunne oppnå vekst og utvikling på sikt. Vi konkluderer dermed at JL hadde vært tjent med å videreutvikle internavisen sin til å bli en internettside for sine ansatte.

Undersøkelsen viser at flere respondenter sier at den elektroniske distribueringen av JP er en viktig årsak til at de leser i internavisen i det hele tatt. Det er også mange respondenter som sier at de leser oftere i internavisen nå som den kommer på e-post. Samtidig sier en betydelig andel av respondenter at de foretrekker å lese den i papirformat. Vi tolker dette som at det er lettere å finne internavisen nå som den kommer på e-post – den blir ikke borte i organisasjonens lokaler. Dersom man i dag mister en utskrevet utgave kan man bare gå inn på e-posten sin å lese den videre elektronisk eller skrive den ut på ny. Siden JP kommer på e-post er den også tilgjengelig for de ansatte til enhver tid – så sant de har tilgang på internett. Så tiltaket med å distribuere internavisen elektronisk fremstår som et godt tiltak på veien til flere ivrige lesere.

De språklige utfordringene i organisasjonen så ut til ikke å være så utfordrende som først antatt med tanke på hvor mange nasjonaliteter som er representert i organisasjonen. Undersøkelsen viste lite utslag på at personer som ikke hadde norsk som førstespråk hadde problemer med å forstå hva som står skrevet i internavisen. Men når undersøkelsen skulle gjennomføres viste det seg at svært mange av disse personene måtte få påstandene i undersøkelsen omformulert og forklart for at de skulle forstå hva som sto skrevet. Til tross for at disse respondentene måtte få forklart påstandene i undersøkelsen krysset de fleste av for at de forstår hva som står skrevet i JP. Dette har helt klart påvirket troverdigheten til resultatene av undersøkelsen.

Ulven (2004) hevder det er mange utfordringer forbundet med å kommunisere på tvers av kulturer, og utfordringene endrer seg, og kan forsterkes dersom man kommuniserer gjennom ulike medier. En ting er å kommunisere ansikt til ansikt, og de utfordringer og misforståelser som kan oppstå i den sammenheng. Men når det i denne oppgaven er snakk om en internavis som kommuniserer gjennom tekst og bilder kan det straks oppstå nye og mer omfattende mistolkninger av budskap og informasjon. Et annet element er at det er hovedsakelig ledelsen som formidler informasjon gjennom JP, og mange kulturer kan ha et anstrengt forhold til ledere og autoriteter. På bakgrunn av dette konkluderer vi med at de språklige utfordringene forbundet med å utgi internavisen er store, til tross for at resultatene av undersøkelsen gir et annet inntrykk. Vi antar at flere av de det angår unnlater å erkjenne sine språklige utfordringer overfor ledelsen fordi de ikke ønsker å være til last eller forårsake unødig arbeid for ledelsen – autoriteten.

Saksfremlegg

DATO
06.10.2008

Sak 34/08:

Manglende samarbeid mellom kommunen og NAV om
introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger

Forslag til vedtak:

Saken oversendes Direktør for Oppvekst og Levekår

Manglende samarbeid mellom kommunen og NAV om introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger

Hva saken gjelder

Et viktig mål for introduksjonsprogrammet er en raskere overgang til ordinært arbeid for nyankomne innvandrere. Arbeids- og velferdsetaten har dermed en sentral rolle i utarbeidelsen og gjennomføringen av programmet.

Fra Stavanger kommune startet med introduksjonsprogram 01.01.2001 har kommunen jobbet for å få til en forpliktende samarbeidsavtale med aetat, en avtale som var forankret i ledelsen. 31.10.02 signerte Stavanger kommune og aetat Stavanger en slik avtale som var gjeldende fra 01.11.02 til 01.11.03.

Fra 01.09.2004 da introduksjonsloven ble obligatorisk har et eget rundskriv regulert samarbeidet. Dette rundskrivet er nå revidert i tråd med den nye loven om arbeids- og velferdsforvaltningen som trådte i kraft 01.07.2006.

De siste årene har vi ikke hatt noen formell avtale mellom kommunen og NAV-arbeid, men vi har hatt samarbeidsrutiner mellom introduksjonsprogrammet og tidligere aetat som har sikret informasjon både til programveileder og introduksjonsdeltaker. I tillegg til informasjonsmøter har introdeltaker hatt samtale med saksbehandler på aetat etter 10-12 måneder i programmet og en samtale i slutfasen. Dette har sikret en god overgang fra introduksjonsprogrammet til arbeid eller tiltak i regi av NAV arbeid.

Dette samarbeidet har ikke fungert siste året, noe som er spesielt kritisk for introdeltakere i slutfasen av programmet. Programveileder overfører sakene til NAV uten at deltakerne blir innkalt til samtale. I verste fall fører dette til at deltakere som avslutter introduksjonsprogrammet går tilbake til sosialstønad for igjen å bli fanget opp av Kvalifiseringsprogrammet. Dette er ingen tjent med.

Konklusjon:

Johannes Læringssenter ser det som problematisk å avslutte introduksjonsprogrammet for deltakere som ikke har fått den oppfølgingen de har krav på. Vi ber om at programmet forlenges inntil NAV-kontorene er klar til å ta imot dem.

Forslag til vedtak:

Saken oversendes Direktør for Oppvekst og Levekår

Vedlegg:

1. Samarbeidsrutine, introduksjonsprogrammet & aetat
2. A-27/2007 Samarbeid mellom kommunen og Arbeids- og velferdsetaten om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

Knut J. Tveit

SAMARBEIDSRUTINE, INTRODUKSJONSPROGRAMMET & AETAT

Informasjonsmøte: For programveiledere om Aetats tjenestespekter og forhold knyttet til arbeidsmarkedet.	Trekantsamtale 1: Deltaker, saksbehandler fra Aetat og programveileder.	Informasjonsmøte: For deltakerne, knyttet til jobbsøking.	Samarbeidsmøte: Overføring av saker til Aetat	Trekantsamtale 2: Deltaker, saksbehandler fra Aetat og programveileder.
0 – 6 måneder	10 – 12 måneder	18 – 20 måneder	21 – 24 måneder	

1. Aetat avholder **informasjonsmøte** om eget tjenestespekter og forhold knyttet til arbeidsmarkedet (2-3 timer) for programveilederne en gang i året.
2. Etter 10-12 måneder i programmet skal alle deltakerne ha en **trekantsamtale** med saksbehandler fra Aetat og programveileder for å avklare spørsmål knyttet til jobbsøking og kvalifisering. Programveileder kontakter.
3. Etter 18-20 måneder skal alle deltakere gjennomføre et **informasjonsmøte** (5-6 timer) knyttet til jobbsøking. Aetat arrangerer dette.
4. Etter 21-24 måneder kan deltakerne overføres Aetat. Alle overføringssaker skal diskuteres i samarbeidsmøte som arrangeres cirka 1 gang i måneden. Eventuelle uklarheter knyttet til overføringen diskuteres her. Deltaker må selv registrere seg ved Aetat når overføringspunktet er bestemt.
5. Saksbehandler kaller programveileder og deltaker inn til **trekantsamtale** for å avklare oppfølgingsbehov. Det er viktig at saksbehandler ved Aetat har fått tilsendt kopi av alle saksdokumenter i forkant av møtet

A-27/2007 Samarbeid mellom kommunen og Arbeids- og velferdsetaten om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Landets kommuner

A-27/2007

200604412

29.06.2007

Rundskriv om samarbeid mellom kommunen og Arbeids- og velferdsetaten om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere

1. Innledning

Dette rundskrivet er en oppfølging av Ot.prp. nr. 28 (2002-2003) Om lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven), jf. kapittel 17.

Introduksjonsloven (lov 4. juli 2003 nr. 80) trådte i kraft 1. september 2003. Fra 1. september 2004 er lovens ordning obligatorisk for kommunene. Den enkelte kommune har plikt til å tilrettelegge introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere som etter introduksjonsloven § 2 har rett til å delta i slikt program.

Lovens målsetning om at introduksjonsordningen skal føre til en raskere overgang til ordinært arbeid for nyankomne innvandrere, tilsier at Arbeids- og velferdsetaten skal ha en sentral rolle i utarbeidelse og gjennomføring av introduksjonsprogram.

Oppdateringen av dette rundskrivet har sin bakgrunn i at rundskrivet nå har vært praktisert noen tid og det er behov for forbedringer, samt at den nye loven om arbeids- og velferdsforvaltningen trådte i kraft 1. juli 2006. Fra samme dato erstattet den nye Arbeids- og velferdsetaten tidligere Aetat og Trygdeetaten.

Arbeids- og velferdsetaten og kommunene skal gjennom lokale samarbeidsavtaler opprette felles lokale kontor (NAV-kontor). Alle kommuner skal være dekket av minst ett NAV-kontor innen 2010. I NAV-kontoret skal Arbeids- og velferdsetatens tjenester og minimum kommunenes ansvar etter sosialtjenesteloven kapittel 5 inngå, jf. arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 13 annet ledd. Arbeids- og velferdsetaten og kommunen kan i tillegg avtale at også andre av kommunens tjenester skal inngå i kontoret. Hvorvidt introduksjonsordningen inngår i NAV-kontoret, vil variere fra kommune til kommune. Selv om introduksjonsordningen ikke inngår blant de kommunale tjenestene i NAV-kontoret skal de lokale avtalene regulere forholdet til kommunens øvrige tjenester, jf. arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 14 første ledd.

I henhold til introduksjonsloven har den enkelte kommune hovedansvaret for etableringen av introduksjonsprogram til nyankomne innvandrere, jf. introduksjonsloven § 3. Dette innebærer ansvar for organisering og igangsetting av programmet, og ansvar for oppfølging og samordning av tiltak i samarbeid med andre instanser. Dette ansvaret endres ikke ved etablering av NAV-kontor.

Det er viktig å få til et velfungerende samarbeid mellom den enkelte kommune og Arbeids- og velferdsetaten lokalt for å sikre en klar ansvarsdeling, unngå dobbeltarbeid og bidra til et effektivt og målrettet introduksjonsprogram for den enkelte deltaker. Dette kan enten gjøres gjennom en særskilt samarbeidsavtale som regulert i dette rundskrivet eller ved at tilsvarende innarbeides i samarbeidsavtalen om NAV-kontoret.

Det er viktig at gruppen nyankomne innvandrere prioriteres, og at arbeidet med oppfølging av deltakere i introduksjonsordningen samordnes mellom den instansen i kommunen som koordinerer introduksjonsordningen, og aktiviteten og prioriteringene i Arbeids- og velferdsetaten lokalt.

Dette rundskrivet beskriver ansvar og forpliktelser etter introduksjonsloven, jf. punkt 2. Som et verktøy i arbeidet skal Arbeids- og velferdsetaten lokalt, etter initiativ fra den enkelte kommune, inngå forpliktende samarbeidsavtale med vedkommende kommune om introduksjonsordningen. Rundskrivet gir retningslinjer for hvordan dette samarbeidet mellom den enkelte kommune og Arbeids- og velferdsetaten skal foregå, jf. punkt 3. Til slutt gir rundskrivet regler for samordning av ytelser mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunen, jf. punkt 4.

2. Ansvar og forpliktelser i forhold til introduksjonsordningen

2.1 Kommunens ansvar

I henhold til introduksjonsloven har den enkelte kommune ansvar for:

- Å tilrettelegge introduksjonsprogram i tråd med lovens intensjoner og bestemmelser for nyankomne innvandrere med behov for grunnleggende kvalifisering. Dette omfatter kartlegging av kompetanse, utarbeiding av individuelle planer, programoppfølging, utstedelse av deltakerbevis og administrering og utbetaling av introduksjonsstønad.
 - Å samordne ulike virkemidler i programmet som også andre sektormyndigheter kan ha ansvar for, for eksempel videregående opplæring og yrkesprøving (fylkeskommunen) eller arbeidsmarkedstiltak (staten ved Arbeids- og velferdsetaten).
 - Å registrere opplysninger om deltakernes gjennomføring av introduksjonsprogram i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), jf. forskrift 20. april 2005 nr. 342 om Nasjonalt introduksjonsregister.
 - Å skriftliggjøre deltakernes individuelle planer og formidle disse til Arbeids- og velferdsetaten lokalt dersom den enkelte deltaker samtykker i dette.
 - Å sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
-

I tillegg kan det være hensiktsmessig:

- At det utpekes en etat i kommunen som har et hovedansvar for å iverksette introduksjonsordningen og som tar initiativet til å etablere en skriftlig samarbeidsavtale med Arbeids- og velferdsetaten lokalt.
 - At det etableres et samarbeidsforum eller tverrfaglig team.
 - At hver deltaker i introduksjonsprogram har en kontaktperson i kommunen.
-

2.1.1 Sentrale aktører i kommunen

Kontaktpersonen

Erfaring og forskning viser at tett oppfølging av den enkelte deltaker er vesentlig for en vellykket programgjennomføring. Kontaktpersonen bør ha en sentral rolle i arbeidet med kartlegging, utarbeiding av individuell plan og oppfølging av den enkelte deltaker.

Kontaktpersonen bør være den som samordner arbeidet mellom berørte instanser i et tverrfaglig team og som innkaller til møter. Det er viktig å sikre at samarbeidet fungerer slik at målene i den individuelle planen nås, og unngå at den enkelte deltaker blir en kasteball mellom ulike etater.

Voksenopplæringen

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap er et kjerneelement i introduksjonsprogrammet, jf. introduksjonsloven § 4, og §§ 17 til 19. Det er kommunen som har plikt til å sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap i henhold til introduksjonsloven. I mange kommuner vil derfor voksenopplæringen ha en meget sentral rolle i programarbeidet, men kommunene kan også velge helt eller delvis å sette ut gjennomføring av norskopplæringen til private aktører. Kommunen skal videre sørge for etablering av språkpraksis. En vellykket språkpraksis vil ofte være avhengig av god oppfølging fra f.eks. lærere i voksenopplæringen. Den enkeltes behov for kvalifisering vil avgjøre om og når det er aktuelt med språkpraksis i regi av kommunen eller arbeidsmarkedstiltak i regi av Arbeids- og velferdsetaten.

2.2 Arbeids- og velferdsetatens ansvar

I forbindelse med utforming og gjennomføring av introduksjonsprogram har Arbeids- og velferdsetaten lokalt ansvar for:

- Å gi generell informasjon om arbeidsmarkedet og Arbeids- og velferdsetatens virkemidler, herunder arbeidsmarkedstiltak. De skal også formidle erfaringer fra arbeid med handlingsplaner og veiledningsmetodikk. Ved behov skal Arbeids- og velferdsetaten også delta i kartlegging av den enkeltes kompetanse og utarbeidelse av individuell plan.
 - Å delta i samarbeidet/teammøter rundt den enkelte deltaker som har kommet så langt i programmet at personen vurderes som aktuell i forhold til arbeid eller veiledning/kvalifisering rettet mot arbeid. Behov for bistand må vurderes individuelt på bakgrunn av deltakernes forutsetninger og behov, og i lys av situasjonen på arbeidsmarkedet. I en del tilfeller kan gjennomført opplæring på nivå A2 i læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og det felles europeiske rammeverket for språk eller tilsvarende, være et aktuelt nivå som kan legges til grunn ved vurdering av tilbud om ulike arbeidsmarkedstiltak.
-

-
- Å gi informasjon og veiledning til den enkelte deltaker i programmet om arbeids-, yrkes- og utdanningsmuligheter, samt bistå kommunen i vurderingen av muligheter for realkompetansevurdering, herunder yrkesprøving.
 - Å formidle deltakere til arbeid.
 - Å vurdere egnede arbeidsmarkedstiltak hvis ikke direkte formidling til arbeid er mulig. Vurderingen skal bygge på den enkeltes behov for bistand med sikte på å komme over i jobb.
 - Å vurdere behovet for ytterlige bistand fra Arbeids- og velferdsetaten i slutfasen av introduksjonsprogrammet.
-

3. Skriftlig samarbeidsavtale mellom den enkelte kommune og Arbeids- og velferdsetaten lokalt om introduksjonsordningen

Det skal utarbeides skriftlig samarbeidsavtale mellom Arbeids- og velferdsetaten og den enkelte kommune, der det framkommer hvilke instanser internt i kommunen som deltar i samarbeidet. Avtalen skal sikre ansvarsdeling, informasjonsflyt og samarbeidsrutiner. Det skal klart framgå av avtalen hvilke oppgaver henholdsvis kommunen og Arbeids- og velferdsetaten har i forhold til introduksjonsprogrammet og den enkelte deltaker, jf. punktene 2.1 og 2.2 i dette rundskrivet. Avtalen kan enten være en særskilt avtale eller kan inngå som en del av samarbeidsavtalen om NAV-kontor.

3.1 Avtalens innhold

Avtalen skal minst inneholde bestemmelser om:

- Ansvar og forpliktelser i forhold til introduksjonsordningen, herunder en spesifisering av på hvilken måte Arbeids- og velferdsetaten skal bidra konkret i planlegging og gjennomføring av introduksjonsprogrammet.
 - Oppfølging både på leder- og saksbehandlernivå.
 - Samarbeidsformer (f. eks. opprettelse av og deltakelse i tverrfaglige team), herunder en spesifisering av hvem som er kontaktpersoner i henholdsvis kommunen og Arbeids- og velferdsetaten lokalt og hvem som har ansvar for å følge opp kontakt og informasjonsutveksling mellom avtalepartnerne.
 - Rutiner for informasjonsutveksling mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunen (Dette gjelder bl.a. informasjon om kommunens planer for årlig bosetting av flyktninger, informasjon før/ved aktuell bosetting og ankomst av flyktninger i kommunen, og informasjon om den enkelte deltaker i introduksjonsordningen og målsetningen i hans/hennes individuelle plan). Informasjonsutvekslingen, herunder form og hyppighet generelt og i forhold til den enkelte deltaker avklares innenfor de rammene lov og forskrifter setter.
 - Regelmessig evaluering av samarbeidet og av avtalen.
 - Avklaring med sikte på oppfølging av Arbeids- og velferdsetaten etter endt introduksjonsprogram til deltakere som er kommet i arbeid eller utdanning.
 - Felles mål, resultatkrav og rapporteringsrutiner mellom kommunen og Arbeids- og velferdsetaten for deltakere i introduksjonsprogrammet.
-

Samarbeidsavtalen mellom kommunen og Arbeids- og velferdsetaten lokalt kan i tillegg inneholde andre punkter som avtalepartene ønsker å inkludere i avtalen, herunder oppgavefordeling mellom avtalepartene i forhold til framskaffelse av praksisplasser, oppfølging av deltakere på praksisplass og eventuell oppfølging av arbeidsgivere som har deltakere på praksisplass. Det bør også, ved behov, etableres lignende rutiner for informasjonsutveksling i forhold til ev. andre samarbeids partnere.

3.2 Oppfølging på leder- og saksbehandlernivå

Samarbeidet mellom den enkelte kommune og Arbeids- og velferdsetaten lokalt skal foregå på to nivåer: ledernivå og saksbehandlernivå. Lederne undertegner den skriftlige samarbeidsavtalen og skal følge med på om den fungerer etter hensikten, og om spesielle problemer oppstår. Saksbehandlerne skal iverksette og følge opp avtalen.

3.3 Samarbeid i tverrfaglige team med mer

Det kan være hensiktsmessig at arbeidet med introduksjonsprogram foregår i tverrfaglige team. Teamorganisering er en metode som kan bidra til en bedre samordning av virkemidler fra ulike instanser.

Aktuelle teamdeltakere er deltakerens kontaktperson samt representanter for voksenopplæringen, helsevesenet og Arbeids- og velferdsetaten. Andre fag/ressurspersoner kan trekkes inn i teamet etter behov.

I arbeidet med den individuelle planen vil programdeltakeren være en del av teamet.

Det kan også være hensiktsmessig at kontaktpersonene i henholdsvis kommunen og Arbeids- og velferdsetaten lokalt (jf. pkt. 3.1 ovenfor) bidrar til en sterkere forankring av felles målsettinger, å skape relasjoner på tvers av etatene, og å etablere felles møteplasser, kurs og seminarer for ansatte i de to etatene.

4. Regler for samordning av ytelser mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunen

Når en deltaker i introduksjonsprogrammet som ledd i opplæringen deltar på arbeidsmarkedstiltak, f. eks. arbeidspraksis, og arbeidsmarkedsopplæring (AMO), fatter Arbeids- og velferdsetaten vedtak om individstønad. Etter introduksjonsloven

§ 12 annet ledd trer den enkelte kommune i slike tilfeller inn i deltakernes krav på stønad til livsopphold, barnetillegg, tilsynstillegg for barn og andre familiemedlemmer, borteboertillegg eller reisetillegg til tiltaksdeltakere etter forskrift 20. desember 2001 nr. 1544 om arbeidsmarkedstiltak. Arbeids- og velferdsetaten skal derfor utbetale ovennevnte ytelser til vedkommende kommune og ikke direkte til deltakeren.

Deltakeren mottar original av vedtaket, hvor han/hun informeres om at ytelsene vil bli utbetalt til kommunen (Kommunens navn, adresse og kontonummer). Kommunen mottar en kopi av vedtaket. Ytelsene utbetales etterskuddsvis i henhold til frammøtelister.

Etter fullmakt

Barbro Bakken
ekspedisjonssjef
Integrerings- og mangfoldsavdelingen
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Ulf Pedersen
ekspedisjonssjef
Velferdspolitisk avdeling
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Saksfremlegg

DATO
06.10.2008

Sak 35/08:

Bør Johannes Læringssenter deles i læringsfelt med egne ledere og egne styrer? Arbeidet med sak om permanent(e) styre(rer) og ny organisering.

Forslag til vedtak:

1. Dagens Interimsstyre fortsetter ut skoleåret 2008-2009
2. Arbeidet med ny organisasjonsplan og ny(e) styreform(er) legges fram for Interimsstyret innen april 2009.

Bør Johannes Læringssenter deles i læringsfelt med egne ledere og egne styrer? Arbeidet med sak om permanent(e) styre(rer) og ny organisering.

Hva saken gjelder

Det vises til vedlagte saker om hvilken styreform det skal være på Johannes Læringssenter (jf vedlagte saker dater 20.11.07 og 12.02.08). Aktuell styreform bør etter rektors mening vurderes i lys av det arbeidet som er i gang med ny organisasjonsmodell (jf vedlagt sak dater 22.05.08). Interimsstyret har vedtatt at både fast styreform og ny organisasjonsplan skal legges fram for Interimsstyret innen høsten 08. For å få en konstruktiv prosess der alle ledd i organisasjonen både får innflytelse og medbestemmelse ønsker rektor at dette arbeidet blir sett i sammenheng. Denne prosessen vil kreve tid og mange avklaringer. Iverksettelse av ny styreform og organisasjon ønskes gjennomført fra og med neste skoleår (2009-2010). Rektor ønsker at dagens Interimsstyre forsetter fram til sommeren 2009.

Tanker om deling i læringsfelt med egne ledere

Høsten 2008 har Johannes læringssenter 237 ansatte fordelt på følgende områder:

Hovedområder	Ansatte	Læringsfelt og arbeidsområder
Service	20	HMS-arbeid, utleie, kurs, konferanser, mediatek, resepsjon, merkantile tjenester, IKT-støtte, transport og tilsyn
Førskole	52	3 avdelings barnehage, Base for flerspråklige assistenter, Veiledningsteam
Grunnskole	82	Innføringsbase 1-7 årstrinn, Base for tilpasset opplæring 1-7 årstrinn, 1-4 årstrinn, 5-7 årstrinn, Base for tospråklige lærere, Veiledningsteam
Voksenopplæring	83	Introduksjonsprogram for flyktninger, Norskopplæring for innvandrere, Spesialundervisning, Grunnskole for voksne (1-10 årstrinn), Fagstøtte innen data, syn og hørsel, Rådgivingskontor for hørselshemmede

I forhold til andre barnehager og skoler har de ulike læringsfeltene en størrelse som er over gjennomsnittet i Stavanger kommune. Grunnskolen har 82 ansatte fordelt på 66,5 årsverk, mens voksenopplæringen har 83 ansatte fordelt på 72,3 årsverk. Dette faktumet er en av grunnene til at lederstrukturen på senteret bør vurderes på nytt. Kanskje en spissere lederstruktur med en leder på hvert læringsområde vil være naturlig å ha? Organiseringen av eventuelle andre lederstillinger og rådgiverstillinger må også vurderes dersom vi går inn for en slik deling av virksomheten. Hvem har myndighet til å gjøre disse endringer – eksempelvis å få en virksomhetsleder (senterleder), en rektor for grunnskolen og en rektor for voksenopplæringen? Må dette behandles administrativt eller gjelder prinsippene om ”frihetsledelse” (jf personalhåndboken)?

”Virksomhetsleder

Virksomhetsleder har myndighet til å omgjøre alle stillinger innen sitt arbeids- og ansvarsområde med dekning innen eget budsjett. Denne myndigheten gjelder stillinger med et arbeids- og ansvarsområde som naturlig tilligger vedkommende organisasjonsenhet. Forslag om omgjøring til stillinger som ikke naturlig tilligger vedkommende organisasjonsenhet, oversendes personal- og organisasjonsdirektøren til avgjørelse.

Ovenstående innebærer at virksomhetsledere kan omgjøre stillinger mellom drift og administrasjon og fra lavere til høyere nivå, ev omvendt.

En forutsetning for omgjøring av stillinger er at den nye stillingens arbeids- og ansvarsområde ligger naturlig innenfor de oppgavene som tilligger vedkommende organisasjonsenhet.

Med dette menes at en stillings arbeids- og ansvarsområde ligger innenfor de hovedmål og hovedoppgaver som er tillagt vedkommende organisasjonsenhet eller virksomhetsområde iht. lov, forskrift og overordnede vedtak.”

Tanker om aktuelle styrer på de ulike læringsfelt

Hovedområder	Ansatte	Forslag til styrer	Forslag til sammensetning
Service	20	AMU-senter	1 representant for førskolen (foreldre) 1 representant for grunnskolen (elev/foreldre) 1 representant for voksenopplæringen (deltaker/verge) 4 representanter for ansatte (1 fra hvert hovedområde) "Senterleder" er sekretær
Førskole	52	Foreldreråd	6 representanter for foreldrene (2 fra hver avdeling) 3 pedagogiske ledere "Styrer" er sekretær
Grunnskole	82	Driftstyre og skolemiljøutvalg	2 representanter for foreldrene 2 representanter for undervisningspersonalet 1 representant for andre tilsatte 1 ekstern representant for kommunen "Rektor" er sekretær
Voksenopplæring	83	Brukerutvalg	2 deltakere/verger for deltakerne 2 representanter for undervisningspersonalet 1 representant for andre tilsatte 1 ekstern representant for kommunen "Rektor" er sekretær

Bør andre tiltak og områder innen Johannes-feltet vurderes knyttet bedre sammen?

Rektor er av den oppfatning at tiden er inne for å evaluere organiseringen av opplæring til minoritetsspråklige i kommunen. Er dagens organisering den beste for brukerne? Kan ressursene utnyttes bedre? Rektor ønsker å vurdere modellen i Oslo der de har et eget servicekontor knyttet opp mot arbeidet med minoritetsspråklige. Organisasjonsmodellen som er vist stiller en del spørsmål som må besvares i arbeidet med "Nye" Johannes.

Forslag til vedtak:

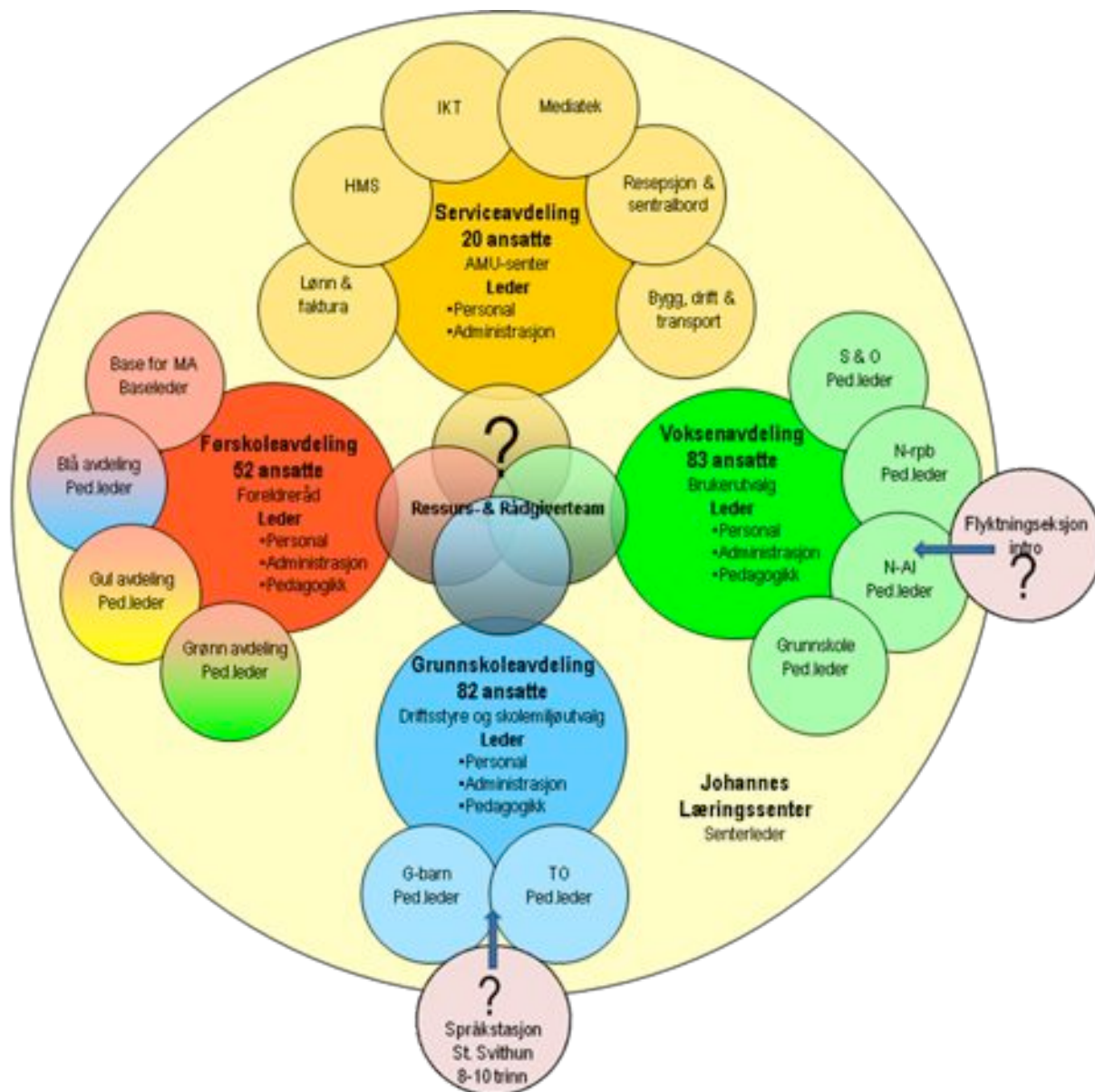
1. Dagens Interimsstyre fortsetter ut skoleåret 2008-2009
2. Arbeidet med ny organisasjonsplan og ny(e) styreform(er) legges fram for Interimsstyret innen april 2009.

Vedlegg:

1. Tenkt modell med læringsfelt, styrer og ledelsesstruktur
2. Sak til Interimsstyret 22.05.08
3. Sak til Interimsstyret 12.02.08
4. Sak til Interimsstyret 20.11.07

Knut J. Tveit

Tenkt modell med læringsfelt, styrer og ledelsesstruktur

Sak lagt fram for Interimsstyret 22. mai 2008

TREDOBLING PÅ 10 ÅR – KONSEKVENSER FOR ORGANISERING AV JOHANNES LÆRINGSSENTER

Hva saken gjelder

Fra å være et voksenopplæringssenter med om lag 70 ansatte i 1998, er Johannes Læringssenter blitt en virksomhet på 240 ansatte. I vedlegg til saken er det en kort historisk presentasjon som er hentet fra Johannes Læringssenter sin Håndbok.

Dagens organisering av de ulike tilbudene er et resultat av en stadig utvidelse av antall avdelinger og en økning av antall ansatte på de enkelte avdelingene. I dag framstår senteret som et strukturert lappeteppes av ulike tilbud som både er lite oversiktlig og vanskelig for utenforstående å få innblikk i (jf organisasjonskart på side 78). Ledelsesstrukturen er også et resultat av en fortløpende økning i antall ledere på grunn av nye tilbud. I dag består ledergruppen av 8 fagledere pluss rektor. En av faglederne er et vikariat fram til 31.12.08 og en annen er en prosjektstilling fram til 31.07.09. I tillegg til denne topptunge ledelsen har senteret en stor rådgiverstab på 10 personer (jf organisasjonskart på side 78). Funksjonstiden til rådgiverne går ut 31.12.08.

Årsak til økningen

Etter at Johannes Voksenopplæringssenter flyttet ned til nye lokaler i "Gummien" og skiftet navn til Johannes Læringssenter, har følgende tilbud kommet i tillegg til voksenopplæringsfeltet:

- Barnehagen har gått fra en korttidsbarnehage med 1 avdeling til en heldagsbarnehage med 3 avdelinger
- Alle morsmålsassistenter i kommunens barnehager er samlet i en base på senteret
- Tidligere Flerspråklig ressurscenter på Våland skole er flyttet til Johannes Læringssenter
- Alle morsmålslærere i kommunens grunnskoler er samlet i en base på senteret
- Et sansetapssenter med sansetapspåseanter er innlemmet i driften
- Rådgivingskontor for hørselshemmede er en del av sansetapssenteret

I tillegg til disse nye læringsfunksjonene har voksenopplæringen fått nye reformer som har hatt stor betydning for økningen av antall ansatt innen dette feltet. Tabellen på side 77 viser en historisk framstilling av reformene innen norskopplæring av voksne flyktninger og innvandrere.

Struktur på senteret etter læringsområde

Figuren på side 77 viser senteret delt inn i Førskole, Grunnskole og Voksskole samt en avdeling for Støttefunksjoner. På hvert felt står også antall ansatte og antall årsverk som er på Johannes Læringssenter per nå. I forhold til andre barnehager og skoler har de ulike læringsfeltene en størrelse som er over gjennomsnittet i Stavanger kommune. Grunnskolen har 82 ansatte fordelt på 66,5 årsverk, mens Voksskolen har 83 ansatte fordelt på 72,3 årsverk. Dette faktumet er en av grunnene til at lederstrukturen på senteret bør vurderes på nytt. Kanskje en spissere lederstruktur med en leder på hvert læringsområde vil være naturlig å ha? Organiseringen av eventuelle avdelingsledere og rådgivere må også vurderes dersom vi går inn for en slik tredeling av virksomheten.

Forslag til vedtak:

Rektor legger fram for interimsstyret i løpet av høsten 08 et forslag til ny organisasjonsplan.

Knut J. Tveit

INTERIMSSTYRET PÅ JOHANNES LÆRINGSSENTER 2008

Hva saken gjelder

Direktøren ønsker at det blir etablert et eget styre for Johannes Læringssenter. Et styre vil være viktig for institusjonen, både i forhold til en overordnet ansvars plassering og i forhold til den generelle oppfølging av virksomheten.

Mandat til Interimsstyret

Dette interimsstyret skal, i tillegg til å ivareta den løpende driften av læringssenteret, vurdere hva som vil være naturlige oppgaver for et permanent styre, hvordan styret bør settes sammen og hvordan styrets arbeid bør struktureres. Interimsstyrets vurderinger og anbefalinger oversendes Kommunalstyret for oppvekst i løpet av 2008.

Vurdering og konklusjon

På Johannes Læringssenter er det en svært stor gjennomstrømning av barn, elever og deltakere. I barnehagen går ungene maksimum to år, mens de på barneskolen svært sjelden går mer enn ett år. På grunnskolens voksentrinn vil det variere fra småkurs på ett semesters varighet til fullt grunnskoleløp på to til tre år. Nyankomne flyktninger får et tilbud på et to-årig introduksjonsprogram, men innvandrere vil være deltakere på Johannes Læringssenter fra tre måneder opp til flere år. Innen spesialundervisning for voksne vil deltakerne ha svært sammensatte vansker, og opplæringen vil variere alt i fra hvilke opplæringsbehov den enkelte har. Men en så stor gjennomstrømning, samtidig som variasjon er meget stor i forhold til alder, skolebakgrunn fra eget land og språkferdigheter, vil brukermedvirkningen i et styre være svært vanskelig å få til etter de intensjonene som er i lovverket.

Forslag til interimsstyre for 2008

Med det mangfoldet og den kompleksiteten som er på Johannes Læringssenter, er det viktig med et bredt sammensatt styre. Rektor foreslår at perioden for interimsstyret blir forlenget ut 2008. Saken er drøftet med Skolesjef Eli Gundersen og forslag til sammensetning av styret er følgende:

Forslag til vedtak:

1. For 2008 blir interimsstyrets sammensetning følgende:
Eli Gundersen – Oppvekst og Levekår (leder av interimsstyret)
Mona Kopperstad – Oppveks og Levekår
Kjersti Lohte Dahl – Økonomi Drift
2 fra de ansattes fagforeninger på kommunalt nivå
1 representant fra de ansatte
Rektor er sekretær
2. Sak om permanent styre på Johannes Læringssenter oversendes Kommunalstyret for Oppvekst innen 1. oktober 2008.

Eli Gundersen (sign.)
skolesjef

Knut Johan Tveit (sign.)
rektor

Til Interimsstyret på Johannes Læringssenter

NY BEHANDLING AV ”STYRE PÅ JOHANNES LÆRINGSSENTER”

Bakgrunn

Direktøren ønsker at det blir etablert et eget styre for Johannes Læringssenter. Et styre vil være viktig for institusjonen, både i forhold til en overordnet ansvars plassering og i forhold til den generelle oppfølging av virksomheten. I første omgang, er et oppnevnt et interimstyre med funksjonsperiode fram til 30.06.08.

Mandat til Interimsstyret

Dette interimsstyret skal, i tillegg til å ivareta den løpende driften av læringssenteret, vurdere hva som vil være naturlige oppgaver for et permanent styre, hvordan styret bør settes sammen og hvordan styrets arbeid bør struktureres. Interimsstyrets vurderinger og anbefalinger oversendes Kommunalstyret for oppvekst i løpet av våren 2008.

Et styre for Johannes Læringssenter kan ikke ha samme representasjon eller samme funksjon som driftsstyrene på de ordinære grunnskolene. Direktøren har oppnevnt følgende personer til styret:

- Bjørn Tungland, direktør for Oppvekst og levekår (leder)
- Eli Gundersen (skolesjef)
- Mona Kopperstad (barnehagesjef)
- Øystein Zeiner (levkårssjef)

Fra Johannes Læringssenter møter:

- Knut J. Tveit, rektor (sekretær)
- Inger M. Holte (Utdanningsforbundet)
- Hassan Farah (Utdanningsforbundet)

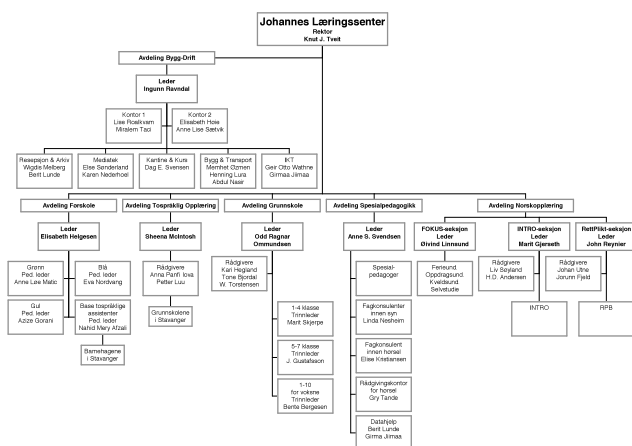
Av i alt 204 ansatte representerer Utdanningsforbundet om lag halvparten.

Hvilket lovverk regulerer de ulike avdelingene?

Organisasjonskartet på side 2 viser mangfoldet på Johannes Læringssenter. Alle avdelingene er regulert gjennom lover og forskrifter.

1. Avdeling Førskole er regulert gjennom Lov om barnehager og forskriften ”Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver”.
2. Avdeling Grunnskole er regulert gjennom Opplæringsloven. For elevene gjelder de overordnede prinsippene i generell del, Læringsplakaten, Fag og timefordeling og Læreplanene for fag i Kunnskapsløftet.
3. Avdeling Tospråklig opplæring er base for alle lærerne som underviser i morsmålet og tospråklig fagundervisning i stavangerskolen. Opplæringen bygger på gjeldende læreplaner i Kunnskapsløftet.

4. Avdeling Spesialpedagogikk drives i tråd med Opplæringslovens §4A-2. Avdelingens fagkonsulenter for syn og hørsel, gir tilbud i tråd med Lov om helsetjenesten i kommunen og m/forskrift om habilitering og rehabilitering, Pasientrettighetsloven og Lov om helsepersonell. Samtidig forholder de seg til Rikstrykdeverkets regler vedrørende tekniske hjelpemidler.
5. Avdeling Norskopplæring drives i tråd med ”Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere” (Introduksjonsloven). Loven inneholder bestemmelser både for deltakere i introduksjonsprogrammet og for de som går på ”ordinære” norskkurs. Opplæringen på norskavdelingen drives etter Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (L-2005). Planen forutsetter at de overordnede prinsippene i Kunnskapsløftets generelle del og Læringsplakaten også gjelder voksenopplæringen.

Hva sier lovverket om aktuelle styreformer på Johannes Læringscenter Barnehage

Barnehaageloven sier følgende om brukermedvirkning:

§ 4. Foreldreråd og samarbeidsutvalg

For å sikre samarbeidet med barnas hjem, skal hver barnehage ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg.

Foreldrerådet består av foreldrene/de foresatte til alle barna og skal fremme deres fellesinteresser og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø. Er det i forskrift etter § 15 satt maksimalgrense for foreldrebetaling, kan bare foreldrerådet samtykke i foreldrebetaling ut over dette.

Samarbeidsutvalget skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Samarbeidsutvalget består av foreldre/foresatte og ansatte i barnehagen, slik at hver gruppe er likt representert. Barnehagens eier kan delta etter eget ønske, men ikke med flere representanter enn hver av de andre gruppene.

§ 5. Felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole

Kommunen kan bestemme at det skal være felles samarbeidsutvalg for kommunal barnehage og grunnskole. Der begge parter ønsker det, kan det etableres tilsvarende ordning for privat barnehage og kommunal eller privat skole. Samarbeidsutvalget settes også i slike tilfeller sammen etter § 4 tredje ledd, men slik at foreldre/foresatte og ansatte fra både barnehagen og skolen skal være representert, jf. lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 11-1 fjerde ledd.

Grunnskole

Opplæringsloven sier følgende om brukermedvirkning:

§ 11-1. Samarbeidsutval ved grunnskolar

Ved kvar grunnskole skal det vere eit samarbeidsutval med to representantar for undervisningspersonalet, ein for andre tilsette, to for foreldrerådet, to for elevane og to for kommunen. Den eine av representantane for kommunen skal vere rektor ved skolen. Elevrepresentantane skal ikkje vere til stades når saker som er omfatta av teieplikt etter lover eller forskrifter, blir behandla i samarbeidsutvalet.

Samarbeidsutvalet har rett til å uttale seg i alle saker som gjeld skolen.

Dersom samarbeidsutvalet får delegert styringsoppgåver frå kommunen, kan kommunen nemne opp fleire representantar til utvalet. Kommunen kan nemne opp samarbeidsutvalet som styre for skolen etter § 11 og § 20 nr. 4 i kommunelova. Dersom kommunen nemner opp eit anna styre for skolen enn samarbeidsutvalet, skal minst to representantar for foreldrerådet vere med i styret. Inga av gruppene elevar, tilsette eller foreldre kan ha fleirtal i styret aleine. Rektor har rett til å møte, tale og komme med framlegg.

§ 11-1a. Skolemiljøutval ved grunnskolar

Ved kvar grunnskole skal det vere eit skolemiljøutval. I skolemiljøutvalet skal elevane, foreldrerådet, dei tilsette, skoleleiinga og kommunen vere representerte. Skolemiljøutvalet skal vere sett saman slik at representantane for elevane og foreldra til saman er i fleirtal.

Samarbeidsutvalet kan sjølv vere skolemiljøutval. Når samarbeidsutvalet fungerer som skolemiljøutval, må det oppnemnast tilleggsrepresentantar for elevane og foreldra, slik at dei samla får fleirtal.

Elevrepresentantane skal ikkje vere til stades når saker som er omfatta av lovfesta teieplikt blir behandla i skolemiljøutvalet. Når elevane ikkje er til stades, skal foreldrerepresentantane ha

dobbeltstemme tilsvarende bortfallet av elevrepresentantane sine stemmer, eller talet på foreldrerrepresentantar aukast tilsvarende.

Skolemiljøutvalet skal medverke til at skolen, dei tilsette, elevane og foreldra tek aktivt del i arbeidet for å skape eit godt skolemiljø. Skolemiljøutvalet har rett til å uttale seg i alle saker som gjeld skolemiljøet, jf. kapittel 9a.

Voksenopplæring

I Opplæringsloven blir brukermedvirkning i skolen regulert i kapittel 11. Opplæring spesielt organisert for voksne blir regulert i kapittel 4A.

Ved en gjennomgang av kapittel 4A er det ingen henvisninger til kapittel 11, noe som tilsier at dette kapitlet ikke gjelder de voksne. Således er det ingen lovmessige hjemler i Opplæringsloven som sier det må opprettes driftsstyre i skoler som gir opplæring spesielt organisert for voksne.

Vurdering og konklusjon

På Johannes Læringssenter er det en svært stor gjennomstrømning av barn, elever og deltakere. I barnehagen går ungene maksimum to år, mens de på barneskolen svært sjelden går mer en ett år. På grunnskolens voksentrinn vil det variere fra småkurs på ett semesters varighet til fullt grunnskoleløp på to til tre år. Nyankomne flyktninger får et tilbud på et to-årig introduksjonsprogram, men innvandrere vil være deltakere på Johannes Læringssenter fra tre måneder opp til flere år. Innen spesialundervisning for voksne vil deltakerne ha svært sammensatte vansker, og opplæringen vil variere alt i fra hvilke opplæringsbehov den enkelte har.

Men en så stor gjennomstrømning, samtidig som variasjon er meget stor i forhold til alder, skolebakgrunn fra eget land og språkferdigheter, vil brukermedvirkningen i et styre være svært vanskelig å få til etter de intensjonene som er i lovverket.

På bakgrunn av dette bør det søkes om dispensasjon fra lovverket

§ 11-10. Dispensasjon

Departementet kan i særlege tilfelle gjere unntak frå reglane i §§ 11-1 til 11-7.

Forslag til styre

Med det mangfoldet og den kompleksiteten som er på Johannes Læringssenter, er det viktig med et bredt sammensatt styre. Kanskje representasjonen fra de ansatte på senteret bør begrenses, mens de ansattes representanter på kommunalt nivå heller bør trekkes inn. Direktør på Oppvekst og Levekår må være representert slik at alle brukergruppene blir ivaretatt. Det må også vurderes om frivillige organisasjoner eller interesseorganisasjoner skal inviteres. Om det skal være politisk representasjon i styret, må også dette vurderes. Dersom styret på Johannes Læringssenter kan fungere som et arbeidsutvalg for Oppvekst- og Levekårsstyret, behøver kanskje ikke et slikt arbeidsutvalg ha med politikere.

Rektor foreslår at kommende styre på Johannes Læringssenter blir et Arbeidsutvalg som rapporterer til Oppvekststyret og Levekårsstyret. Forslag til sammensetning er følgende:

- 2 fra de ansattes fagforeninger på kommunalt nivå
- 3 fra Oppvekst og Levekår (en av disse er leder av Arbeidsutvalget)
- 1 fra Internasjonalt Hus
- 1 representant fra de ansatte
- Rektor er sekretær

Knut Johan Tveit

Håndboka for Tospråklig opplæring

JOHANNES
LÆRINGSSENTER

STAVANGER KOMMUNE

Innhold	Side
1 Lover og forskrifter	2
2 Nasjonale og lokale planer	5
3 Særskilt språkopplæring i den norske skole	7
4 Generelt om tospråklig opplæring	10
5 Trekantsamarbeid	11
6 Organisering av TFO og MMO tilbudet	14
7 Undervisning	16
8 Litteratur	17
9 Utdrag fra St. Melding nr. 25	19
10 Utdrag fra Norges forskningsråds konsesuskonferanse	21
11 Virkninger av tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever – En kunnskapsoversikt	23

Særskilt norsk opplæring
Morsmålsopplæring
Tospråklig fagopplæring

1. Lover og forskrifter

1.1. Opplæringsloven § 2-8

§ 2-8. *Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar*

Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar. Morsmålsopplæringa kan leggjast til annan skole enn den eleven til vanleg går ved. Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane. Endra med lover 4 juli 2003 nr. 84 (i kraft 1 okt. 2003), 2 juli 2004 nr. 69 (i kraft 1 sep. 2004)

1.2. Utdanningsdirektoratet (Rundskriv Udir-tilskot-10-2005)

1.2.1. Lover og reglar

Opplæringslova § 2-8 og friskolelova § 3-5 gir elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk, rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkelege kunnskapar i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar. Slik tospråkleg fagopplæring er tilpassa opplæring for minoritetsspråklege elevar med mangelfull meistring av norsk.

Når kommunen tar stilling til kva rettar ein elev har etter opplæringslova § 2-8 og friskolelova § 3-5, er det eit enkeltvedtak etter forvaltningslova § 2. For å avgjere om ein elev har rett til særskild språkopplæring, må det avklarast om eleven har tilstrekkelege kunnskapar i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Det er ikkje fastsett kriterium i lovverket for kva som er "tilstrekkelege kunnskapar i norsk". Det må derfor gjerast ei skjønnsmessig vurdering av om eleven har slike kunnskapar. Lova krev ikkje sakkunnig vurdering, men skolen må gjennomføre ei kartlegging av den språklege dugleiken eleven har i norsk, og ei vurdering av kva slags språkopplæring som vil vere til det beste for denne eleven for å kunne oppnå den beste norskdugleiken.

Minoritetsspråklege elevar kan også ha rett til spesialundervisning etter opplæringslova § 5-1, noko som krev sakkunnig vurdering. Spesialundervisning kan kome som tillegg til, eller i staden for, særskild språkopplæring/tospråkleg fagopplæring. Spesialundervisning er ikkje omfatta av denne tiskotsordninga. Diverse kartleggingsmateriell er å finne på Utdanningsdirektoratet si heimeside.

(direktelenke: <http://www.udir.no/eway/artikler/?id=32461>).

Vi viser elles til kap. 3 i Ot.prp. nr. 55 (2003-2004) "*Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar i grunnskolen*" og til kap. 2 i rundskriv F-008-04 "*Endringer i opplæringsloven og friskoleloven*", som omtaler særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar.

Vi viser også til Utdannings- og forskningsdepartementet sin strategiplan: *"Likeverdig opplæring i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004 –2009"*.

Særskild norskopplæring kan vere tilpassa opplæring etter læreplanen i norsk som morsmål, eller at eleven følgjer læreplanen i norsk som andrespråk så lenge han/ho har behov for det. Når eleven kan følgje opplæringa i læreplanen i norsk med tilfredsstillande utbytte, har eleven ikkje lenger rettar etter opplæringslova § 2-8 og friskolelova § 3-5.

Morsmålsopplæring må sjåast i samanheng med det opplæringstilbodet eleven elles får, og kjem i tillegg til det vanlege timetalet i skolen. Elevar som ikkje kan norsk når dei byrjar i skolen, kan få den første lese- og skriveopplæringa på morsmålet for å knekke lesekode.

Tospråkleg fagopplæring er opplæring der både norsk og eleven sitt morsmål blir brukt som opplæringspråk. Tospråkleg fagopplæring kan gjennomførast i alle fag og er særleg viktig for elevar i grunnskolealder som kjem direkte frå utlandet til norsk skole.

Forskrift til opplæringslova § 1-1, femte ledd:

"Elevar som har rett til særskild norskopplæring etter opplæringslova § 2-8 skal få opplæring etter ei tilpassing til læreplan i norsk eller opplæring etter Læreplan i norsk som andrespråk."

Forskrift til opplæringslova § 8-1, tredje ledd:

"Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk, som får særskild språkopplæring etter opplæringslova § 2-8, har rett til å bli fritakne for opplæring og vurdering i norsk sidemål. Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har i alle høve rett til fritak frå vurdering i norsk sidemål."

Fylkesmannen er klageinstans og har ansvar for å føre tilsyn med at opplæringa blir gjennomført i samsvar med opplæringslova.

Målet med tilskotsordninga

Målet med ordninga er å bidra med finansiering slik at det blir gitt særskild norskopplæring, tospråklig fagopplæring og morsmålsopplæring i grunnskolen i høve opplæringslova § 2-8 og friskolelova § 3-5.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er at det blir gitt særskild norskopplæring, tospråklig fagopplæring og/eller morsmålsopplæring i grunnskolen i høve opplæringslova § 2-8 og friskolelova § 3-5. For å vurdere måloppnåing, må fylkesmennene ha opplysningar om omfanget av opplæringa for elevane, m.a. talet på elevar og talet på timar. Dette er data som blir registrert i Grunnskolen sitt informasjonssystem (GSI).

Tildelingskriterium

Følgjande opplæring er omfatta av ordninga:

Særskild norskopplæring

- elevar som får tilpassa opplæring etter læreplanen i norsk eller opplæring etter læreplanen i norsk som andrespråk

Morsmålsopplæring

- elever som får lese- og skriveopplæring i/på morsmålet
- tospråkleg fagopplæring der både eleven sitt morsmål og norsk blir brukt

Timar med rett til tilskot blir fastsett på grunnlag av:

- talet på elever som får særskild norskopplæring, morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring
- talet på språk det blir gitt morsmålsopplæring i

Timetalet skal bereknast separat for særskild norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring, men **tilskotet skal utbetalast samla**. I realiteten er **tal elever med rett til tilskot** lik talet på elever som får særskild norskopplæring.

UFD i Ot.prp, nr. 55 (2003-2004), 6.1 6.1

”Eventuell vidare opplæring i morsmålet, etter at elevane er i stand til å følgje undervisning på norsk, vil vere foreldra sitt ansvar. Lovføresegna (2-8) er ikkje til hinder for at kommunen eller skolen gir morsmålsopplæring utover det dei er pålagde.”

Hovedoppdraget for norsk skole er å lære elevene norsk og at hensikten med morsmålsopplæring er å lette innlæringen av norsk. Men dersom skolen ser det som viktig å gi elevene morsmålsopplæring utover dette, kan skolen gjøre en slik prioritering. Forutsetningen er at det ikke er andre nødvendige og/eller lovpålagte oppgaver som blir valgt bort (jf Bjarne Birkeland - Oppvekst og Levekår – Stavanger kommune).

Sammendrag

- Elevene kan enten følge læreplanen i norsk som andrespråk, eller få annen særskilt norskopplæring etter behov.
- Elever som kommer til landet i løpet av grunnskoletiden og som har behov for morsmålsopplæring skal få slik opplæring også på ungdomstrinnet.
- Stortinget har sluttet seg til at elever som ikke har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen, også skal få tilbud om morsmålsopplæring.
- Eleven kan i løpet av skoletiden gå over til opplæringen etter læreplanen i faget norsk.
- Morsmålsopplæringen må komme i tillegg til det vanlige timetallet i grunnskolen.
- I tillegg til særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring kan elevene få tospråklig fagopplæring. Både norsk og morsmål benyttes da som opplæringsspråk.
- Tospråklig fagundervisning kan gjennomføres i alle fag.
- Målet er at disse elevene skal kunne gå ut av grunnskolen med samme muligheter til videre opplæring og arbeide som andre elever.

2. Nasjonale og lokale planer

2.1. Strategiplan for 'Likeverdig utdanning i praksis' (2004-2009)

Mål og tiltak

- Bedre skoleprestasjonene til minoritetsspråklige elever
- Forslag om endring av opplæringsloven §2-8 for en mer fleksibel særskilt språkopplæring
- Utprøving av ulike modeller for særskilt språkopplæring
- Forankring av opplæring for språklige minoriteter i skoleeierens og skolens plandokumenter
- Erfaringsspredning gjennom en rekke tiltak: demonstrasjonsskoler, årlige konferanser/seminarer, nettbaserte tjenester, eksempelsamling.

2.2. Kunnskapsløftet (2006)

De grunnleggende ferdigheter skal styrkes.

- Å kunne uttrykke seg muntlig
- Å kunne lese
- Å kunne regne
- Å kunne skrive
- Å kunne bruke digitale verktøy

2.3. Sluttrapport fra evalueringen av tiltaksplanen

"Gi rom for lesing! (2003-2007)"

Strategi for stimulering av lese lyst og leseferdighet

Videre ser vi en positiv sammenheng mellom resultatene fra de nasjonale prøvene og følgende forhold knyttet til lesesatsingen 68:

- Om man har lesetiltak rettet mot språklige minoriteter (ungdomsskole og barneskole)
7.2.2 GRFL og nasjonale prøver i lesing, side 118

2.4. God, Bedre, Best! (2007-2011)

Kvalitetsutvikling i Stavangerskolen 2007–2011

Opplæringstilbud til minoritetsspråklige elever

- I samsvar med bestemmelsene i opplæringsloven skal elever i Stavangerskolen med annet morsmål enn norsk og samisk få tilbud om særskilt norskopplæring, tospråklig fagopplæring og morsmålsopplæring til de har tilstrekkelige kunnskaper i norsk til å følge den ordinære undervisningen i skolen. Ressursinnsatsen skal primært rettes inn mot de første årene elevene går i norsk skole.
- Den enkelte skole har ansvaret for å tilrettelegge og gjennomføre opplæringen. Johannes Læringssenter har funksjon som ressurs senter for skolene når det gjelder denne opplæringen.
- Forskning viser at minoritetsspråklige elever generelt har et dårligere læringsutbytte i skolen enn etnisk norske elever. Oppbygging av skolens kompetanse gjennom veiledning, etterutdanning og videreutdanning for lærere vil derfor fortsatt være et satsingsområde for Stavanger kommune.

Tilpasset læring – opplæring tilrettelagt i forhold til evner og forutsetninger

- Skole-hjem samarbeidet
- Læringsstrategier

Lesing og skriving

- Leseopplæring etter Nyborg og Tuba Luba
- Bruk av ordbank fra Gautesete

Regning – regneferdigheter og tallforståelse

- Bruk Nyborg som tilnærming metode til tallforståelse
- Lær å lese regnefortellinger

Digital kompetanse

- Bruk database til de forskjellige land som barna kommer fra.

3. Særskilt språkopplæring i den norske skole

3.1. GN - TFO - MMO - SNO

Hva betyr det?

GN = grunnleggende norsk for språklige minoriteter

TFO = tospråklig fagopplæring

MMO = morsmålsopplæring

SNO = særskilt norskopplæring

3.2. Språklige minoriteter – hvem er det?

Det er en meget sammensatt gruppe med følgende avgrensinger:

- Født i Norge, begge foreldrene har et annet morsmål enn norsk
- Født i Norge, en av foreldrene har et annet morsmål enn norsk
- Kommet til Norge i førskolealder
- Kommet til Norge i løpet av grunnskoletiden
- Etnisk norske, men med lange opphold i utlandet

3.3. Hvor mye forstår de?

Avgrensing:

- Forstår svært lite
- Forstår litt, men kan ikke uttrykke seg på norsk
- Snakker meget enkelt norsk, lekespråk/enkel dagligtale
- Har et meget begrenset ordforråd i forhold til jevnaldrende norsk barn
- Har et norsk overflatespråk – som en med norsk morsmål
- Forstår ikke innholdet i det de leser
- Mangler ord når de skal skrive/ fortelle på norsk
- Kan ikke uttrykke tanker og følelser på norsk

3.4. Fornuftig bruk av SNO/GN-timer

Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter

Formål

- Skoleeier/skolen velger om den særskilte norskopplæringen skal gis etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter eller i form av særskilt tilpasning innenfor den ordinære læreplanen i norsk.

Organisering

- Kartlegg eleven – både på norsk og på morsmålet (bruk tospråklig lærer)
- Lærerne som har eleven må sette av tid til å sette opp en helhetlig plan for eleven. Her har alle lærerne et felles ansvar.
- Sett realistiske mål i forhold til hva eleven kan klare.
- Sette realistiske mål i forhold til antall timer en disponerer
- GSI-statistikk/ alle timer må føres inn i statistikken
- Sammenarbeid med i NOM/ GN
- Parallelllegg NOM/ GN-timer

Kartlegging

- Kartleggingsmateriell - Språkkompetanse i grunnleggende norsk - Utdanningsdirektoratet
- Kartlegging på morsmålet fra Johannes Læringssenter
- Kontinuerlig kartlegging
- Småprøver/diktat/gjenfortelling/Læringssenterets lesetester
- Utdanningsdirektoratet har laget kartleggingsmaterialet på albansk, arabisk, somali, spansk, tyrkisk, urdu og vietnamesisk fra 2. til 5. klasse. Kartleggingen tar utgangspunkt i at elever har hatt 2 til 3 timers morsmålsundervisning per uke. Denne lesetesten skal kunne peke ut de barna som har lese- og skrivevansker.

Utadrettet virksomhet og veiledning

Skoler i kommunen vil i større eller mindre grad ha behov for veiledning innen fagfeltet. Johannes Læringssenter, avdeling for tospråklig opplæring har rådgivere som har som hovedoppgave å inspirere og støtte skoler/lærere i spørsmål om undervisning av minoritetsspråklige elever. I august 2008 har Johannes Læringssenter opprettet en ny utadrettet rådgiverstilling for tospråklig opplæring.

Hovedoppgavene er:

- Veiledning i fagplanene i grunnleggende norsk og morsmål
- Veiledning i bruk av kartlegging av språkferdigheter

Rådgiveren besøker skolene eller tar imot enkeltlærere/grupper av lærere som ønsker å komme til senteret. I tillegg arrangeres nettverkssamlinger/kurs innen fagfeltet.

Når skal eleven slutte med GNO/SNO

- Når eleven klarer å følge den vanlige undervisningen i alle fag

Hvordan kan vi få vite det?

- Kartlegg eleven i ulike fag
- Kontinuerlig kartlegging
- Se på hvordan eleven klarer seg på ”vanlige” prøver som klassen har

Hva gjør vi da?

- Lærerne som underviser eleven må sammenfatte et vedtak om eleven klarer å følge den ”vanlige” undervisningen

3.5. Innhold i undervisningen

- Undervisningen må bygge på elevens tidligere erfaringer og kunnskaper
- Snakk med foresatte, gjerne med tolk/ tospråklig lærer.
- Les eventuelle rapporter/ viktig at barnets lærer får rapporter
- Bli kjent med barnet – muligheter og begrensninger
- Eleven må forstå språket som brukes i opplæringen
- Det normale i dagens klasser er store variasjoner mellom elevene
- Hva gjør en når en ’norsk’ elev ikke skjønner?
- Gjør det samme med en minoritetsspråklig elev
- Gjør eleven i stand til å forstå opplæringen ved hjelp av konkrete, bilder og ekskursjoner
- Eleven må se at det er sammenheng i undervisningen mellom det de lærer i GN-timene og det de holder på med i klassen.
- Arbeid med begrepsutvidelse
- Bruk gjerne ulike fagtekster

- Ta tid til tale – diskusjoner – resonnering
- Høytlesing
- Stillelesing med innholdsforståelse
- Eventyr fra de landene en har representert på skolen
- La eleven fortelle fra hjemlandet.
- La det gå sport i å ”kunne” flest mulig språk i en klasse
- La det vise igjen i klasserommet at en har mange språk

4. Generelt om Tospråklig opplæring

Skolespråket i Norge er norsk. Elevene skal kunne lære gjennom norsk. De elevene som ikke har et stort nok norsk ordforråd til å kunne tilegne seg ny kunnskaper vil slite med læringsprosessen. Det er mye lettere for et barn å lære nytt stoff med de begreper han har. Det som ofte skjer er at eleven først må lære og bli kjent med forklaringsordene for å kunne bruke dem til å lære noe nytt. Fagord er ofte ikke så problematiske som forklaringsord fordi i de fleste skolebøkene er fagordene nøye forklart, mens forklaringsordene er tatt for gitt. Det er her en tospråklig lærer kommer inn. Han/hun skal gi begreper som eleven kan begripe med. Morsmålet brukes for å forklare skolefagene. Det er ikke den tospråklige lærerens oppgave å lære elevene fag, men hun skal hjelpe eleven til å tilegne seg det nye fagstoffet.

Hovedfokuset for tfo blir:

- det kontrastive perspektivet mellom språkene
- utvide og utnytte flere begrepskategorier

Hovedfokus for mmo

Forskning viser at elevene bør knekke lesekoden på et språk som de forstår. Deretter utvikler leseferdigheten seg slik at elevene kan bli ”gode” lesere. Undervisningen trenger ikke knyttes direkte til tema eller prosjekt eleven har på nærskolen sin. Hvert språk har sine bøker med et annet alfabetløp og helt andre begreper som knyttes opp til lydene.

5. Trekantsamarbeid

Minoritetsspråklige elevers skoleprestasjoner er avhengig av trekantsamarbeid mellom tospråkliglærer, GN-lærer og kontaktlærer.

5.1. Den tospråklige læreren

Tospråklig fagopplæring er ikke noe eget fag. Det dreier seg om å gi elever fra språklige minoriteter opplæring i de ulike fagene i skolen både på morsmålet og på norsk. Det har derfor heller ingen egen læreplan, men det finnes en veiledning i tospråklig opplæring for grunnskolen.

5.2. Veiledning, Tospråklig opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen

Tospråklig opplæring er:

- Opplæring i og på morsmålet (morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring)
- Opplæring i og på norsk (særskilt norskopplæring og fagopplæring på norsk) (2003:18)

Den tospråklige faglærerens/morsmålslærerens funksjon og arbeidsoppgaver er altså mangesidige (2003:29):

- Bidra til elevenes faglige utvikling gjennom tospråklig opplæring, for eksempel være lærer i egen gruppe og/eller sørge for at elevene forstår og klarer å tilegne seg det faglige innholdet i opplæringen, blant annet gjennom tolærerarbeid inne i storklassen. Delta på kurs og opplæring innenfor feltet.
- Gi lese- og skriveopplæring på morsmålet.
- Bidra til å skape identitetsfølelse og gjøre skolen mindre fremmed for elevene ved å heve statusen ved å ha en annen bakgrunn enn majoriteten av elevene (for eksempel gjennom internasjonalisering av opplæringen på skolen som helhet.)
- Samarbeide med klassestyreren, læreren i norsk som andrespråk og andre fagpersoner knyttet til klassen. Være rollemodell for elevene. Inngå i lærerteam på skolen dersom lærerne er organisert på denne måten, og delta i planleggingsarbeidet i skolen som helhet. Samarbeide med skolens ledelse og delta i vurdering av innkjøp av læremidler.
- Etablere gode samarbeidsforhold til foreldrene.

5.3. Forslag til oppgaver for de tospråklige lærerne

Morsmålsopplæring

- Underviser i og på morsmål
- Planlegger morsmålsundervisning med eleven
- Kartlegger elevens ferdigheter i morsmål. Kontaktlæreren, GN-læreren, faglæreren og øvrige lærere kartlegger ferdighetene for sine fag slik at vi får en bedre helhetsforståelse av eleven.
- Kontinuerlig oppfølging av elevens framgang i morsmål
- Deltar på temadager/kulturaktiviteter som har tilknytning til elevens hjemland
- Utarbeider en arbeidsplan i samarbeid med andre lærere med det samme språket. Den lokale arbeidsplanen brukes i planleggingen med elevene, presenteres til andre lærere, brukes i foreldersamtaler
- Lager diplomer for morsmålsundervisning
- Formidler informasjon i samarbeid med skolene om morsmålsundervisning

- Foreldermøter/konferanser

Tospråklig fagopplæring

- Gir tospråklig veiledning på elevens morsmål i de emnene som eleven trenger hjelp i.
- Fonetisk, interferens, grammatiske og syntaktiske forskjeller Informerer norske lærere om elevens hjemland og bakgrunn
- Gir tips om hvordan morsmålet påvirker elevens innlæring av norsk
- Testing
- Foreldermøter/konferanser
- Holder elevsamtaler om elevens progresjon
- Bruker elektroniske hjelpemidler som pedagogiske verktøy
- Deltar aktivt i teamarbeid
- Holder kontakt med elevens øvrige lærere slik at undervisningen så langt som mulig samordnes
- Deltar som annen lærer i klasserommet dersom dette er mulig
- Hjelper eleven med lekser
- Besøker hjemmene – etter behov, sammen med skoleledere, lærere, miljøarbeidere osv
- Hjelper til å sette sammen undervisningsgrupper
- Små beskjeder mellom skole og hjemme

5.4. Forslag til oppgaver for kontaktlæreren

- Informerer morsmåslæreren om årsplaner, arbeidsplaner, klassens ukeplan, pågående og kommende prosjekter, lærermidler som brukes i klasserommet.
- Dette kan gjøres i samarbeidstid eller andre tider.
- Legger planer på nettsidene slik at den tospråklige læreren får mulighet til å forklare de nye emnene før de gjennomgås i klassen.
- Samarbeid med morsmåslæreren og andre lærere ved planlegging av kartlegging, temavalg osv.
- Kartlegger norsk kunnskapene og ferdighetene til elevene, eventuelt sammen med GN-læreren. Henter informasjon fra morsmåslæreren om morsmålsnivået og samarbeide med de øvrige lærerne om nivåene i de forskjellige fagene.
- Informerer alle lærerne som har eleven om programendringer i arbeidsplanen, skoleruta, ekstra fridager osv. Dette kan gjøres på e-post.
- Hovedsaken er at informasjonen kommer fram, og at den kommer fram tidnok.
- Forsøker å ta hensyn til GN-timer, morsmålstimer, og likende når du lager grupper og timeplaner slik at alt kan tilpasses andres timeplaner.
- Holder kontakt med familien til eleven (ved hjelp av morsmåslæreren etter behov)
- Informerer øvrige personal: vaktmesteren, kantinepersonalet osv om forhold som gjelder for eleven.
- Skaper de nødvendige forutsetningene for et godt klassemiljø/skolemiljø, for eksempel faddersystem, informasjon om elevens kulturbakgrunn etc.

5.5. Grunnleggende norsk

- Planlegger elevens GN undervisning sammen med kontaktlæreren
- Samarbeider om arbeidsplanen til de tospråklige lærerne
- Gir eleven, utenom GN, et ordforråd av studieteknisk art som hjelper ham til å tilegne seg kunnskaper i andre fag.

- Kartlegger norskferdighetene til eleven, eventuelt sammen med kontaktlæreren

5.6. Samarbeid MMO – TFO – GN

- Avsett tid til samarbeid i arbeidstidsavtalen
- Avtal samarbeidstime i god tid med den enkelte lærer
- De tospråklige lærerne skal sette av samarbeidstid på timeplanen sin.
- De tospråklige lærerne kan ha fast samarbeidstid en gang i måned, eller to ganger i semesteret, avhengig av hvor mange timer de har på de enkelte skolene
- Ha tenkt gjennom hva dere vil – hvilke mål
- Send/mail om planer og tanker slik at også tfo-lærerne er forberedt
- Lag gjerne et utkast til plan, for gruppen/eleven
- Diskutere videre og komme fram til et felles mål
- Arbeidsprogram, halvårsplan, lekseplan

6. Organisering av TFO og MMO tilbudet

Wayne P. Thomas og Virginia Collier gjennomførte en longitudinelle skoleundersøkelse på ulike undervisningsopplegg som tilbys minoritetsspråklige elever i den offentlige skolen i USA og sammenholdt disse med elevens skoleprestasjoner. Hovedkonklusjonen er at de beste undervisningsprogrammer er der den minoritetsspråklige gruppen får mesteparten av sin undervisning på morsmål de første årene, mens tiden med majoritetsspråklig undervisning økes etter hvert. Selv om den tiden minoritetsspråket blir anvendt som undervisningsspråk trappes ned, gjennomføres det tospråklig undervisning gjennom hele grunnskolen.

I Norge bruker vi kun morsmålsundervisning som et midlertidig hjelpetiltak over en begrenset periode. Opplæring på morsmålet varer til elevene har tilegnet seg majoritetsspråket tilstrekkelig til å følge ordinær undervisning. Modellen gir oss begrensede timer over en begrenset tid. Det er dermed viktig at vi bruke tida klokt slik at eleven får optimal utbytte av tida si.

6.1. utfordringer i skolehverdagen

Men når en gjennomsnittsbetelling for TFO er 1 time per uke per elev som utgjør 38 timer per år, er det ikke optimalt bruk av ressursene dersom læreren er inne i klassen. En tospråklig lærer har helt andre rammefaktorer enn en vanlig kontakt lærer. De reiser til flere forskjellige skoler hver uke. De må ta hensyn til mange forskjellige ønsker og behov. Det er ingen vits at en TFO-lærer sitter og lytter til en annen lærer i en time. Det er ennå verre hvis læreren blir brukt som tolk under selve undervisningsforløp. 'Hviskelæreren' forstyrrer resten av klassen, og TFO-elever opplever det som oftest som meget flaut.

6.2. Inn eller ut

Eleven er blitt tildelt TFO timer fordi han/hun har problem med å følge med i den ordinære undervisning. En elev får mye bedre læringsmuligheter dersom han får noe undervisning på morsmålet sitt. Selv om han blir tatt ut av klasserommet vil han kunne lære mye bedre dersom visse forsetninger er lagt til rette.

Det finnes alltid gode løsninger. Det er viktig at klasseundervisning gir rom for at en elev er sammen med klassen sin 1 eller 2 timer i uka. Hvis en tospråklig lærer klarer ikke å unngå å komme når klassen har samlingsstund kan det kanskje finnes flere løsninger? Klassen kan legge samlingsstunden til en annen økt. Eleven tas ut av klassen. Det er ingen pedagogisk gevinst at den tospråklige læreren skal sitte inn på samlingsstunder. Hun/han er på skolen deres for å gi eleven tilpasset opplæring kun en gang i uka.

6.3. Fravær

6.3.1. Tospråklige lærere

Hvis den tospråklige læreren er syk skal hun/han gi beskjed til skolene og til elevene. Administrasjonen ved Johannes Læringssenter gir beskjed til skoleadministrasjonen via Lotus Notes. Vi gjør oppmerksom på at det er meget vanskelig å skaffe en vikar til en tospråklig lærer.

6.3.2. Fraværtips

Lærere kan ha klar noen fraværsoppgaver som elever kan legge i en morsmålsperm. Eleven kan da velge ut noen oppgaver som for eksempel:

- Snakk med mamma og pappa om.....
- Skriv/tegn en dagbok for fraværperioden
- Gå til biblioteket, finn en bestemt bok – med oppgaver
- Les og jobb videre med prosjekt
- Send et postkort til læreren

6.3.3. Elever

Nærskolen skal informeres hvis eleven har mye fravær fra morsmålsundervisningen. Hvis eleven er syk når læreren kommer til tospråklig fagundervisningen skal nærskolen bruke læreren til annet arbeid i klassen eller i skolegården eller lignende. Dersom det er ikke mulig å bruke læreren kan de bruke tida til 'annet arbeid', kommer til Johannes eller gi tida til en annen skole.

6.4. Gode modeller i Stavangerskolen

Gautesete skole er en fokusskole for språklige minoriteter. De legger til rette både rom og samarbeidstid til de tospråklige lærerne. De tospråklige lærerne har fellestid hver onsdag på Johannes Læringssenter. Hver 6. onsdag er de på Gautesete. Hver lærer har i tillegg perioder der de kan treffes etter avtale eller per telefon eller på e-post. Denne tida kan brukes til samarbeidstid for alle skolene den aktuelle læreren er på.

Lærere på Gautesete lager ordbanker hver 6. uke presenteres de nye ordene og temaene for de tospråklige lærerne slik at de kan gå gjennom begrepene i forkant av fellesundervisningen.

7. Organisering av morsmålsopplæring

7.1. Tid

Morsmålsopplæring er et tilleggstilbud som skal tas etter den ordinære undervisningstida. Tospråklig fagopplæring skal foregå i den ordinære undervisningstida.

7.2. Foreldre

Det er nærskolen som avgjøre om en elev har rett til et opplæringstilbud i morsmål. Kfr. Enkeltvedtak. Foreldre kan takke nei til morsmålsopplæring fordi den ikke er obligatorisk.

7.3. Forpliktelse

Har foreldrene først sagt ja til tilbudene, må de sørge for at eleven møter opp til morsmålstimene til avtalt tid. Timene skal ikke vike for fritidsaktiviteter. Timetilbudet er en del av elevens skoletilbud og skal ikke nedprioriteres. Dersom foreldre får vansker med å få barnet sitt til undervisningen må de gi skriftlig beskjed.

7.4. Sted

For å utnytte ressursene best mulig er det ønskelig at elever får morsmålsundervisningen sin i grupper. I Stavanger er elevene spredt over ca 30 skoler. Der vi får til gode grupper må noen av elevene ha undervisningen sin på en annen skole. Dersom de gjør dette, vil elevene kunne få flere timer.

Vi ser det som en fordel om at mest mulig morsmålsundervisning blir lagt til Johannes. Johannes har et stort utvalg av læringsmateriell for tospråklig opplæring, og det vil også kunne bygges opp et positivt læringsmiljø.

7.5. Busskort

Dersom undervisning legges til en annen skole, har elever rett til busskort.

8. Undervisning

Selv om morsmål undervises til mange forskjellige barn på mange forskjellige språk skal undervisningen ha følgende til felles.

8.1. Begrepsundervisningsmodellen

Vi ønsker å bruke en undervisningsmodell som kan hjelpe de tospråklige elevene til å lære. En modell som vi synes passer både til leseopplæring og fagopplæring er ”Magne Nyborgs begrepsundervisningsmodell.” Begrepsundervisningsmodellen, Magne Nyborg, er teorien som ligger bak Tuba Luba leseverket som de to språklige lærerne i Stavanger nå bruker. Eleven skal lære disse ferdighetene: assosiere, differensiere, sammenlikne og symbolisere.

Denne modellen vil kunne gi dem verktøy som de kan bruke i alle fag. I matematikk for eksempel skal eleven kunne kjenne og bruke elementære grunnbegreper som form, farge, struktur, tilstandsform, konsistens og vekt.

8.2. Læringsstrategier

Den tospråklige læreren skal gi barnet flere læringsstrategier slik at han er i stand til å lære selvstendig. Vi kan bruke Dr Carol Santas CRISS metoden som er beskrevet i boka ’Å lære å lære’ av Liv Engen.

8.3. Kontrastiv grammatikk

Dette kan hjelpe eleven til å få en bedre forståelse av språkene sine.

8.4. Noen idéer for tospråklige lærere som fungerer bra i språkundervisningen

- Eleven får undervisning på et fast sted til en fast tid
- Formell undervisning med klare grenser
- Overganger er tydelig markert med for eksempel å skifte rom
- Rommet gjenspeiler tospråklighet, er trivelig – ikke et kott eller en gang eller et skur.
- Avtalte tider for læringsvirksomhet
- Avtalte steder for læringsvirksomhet
- Klare, tydelige skriftlige leksjonsplaner
- Ansvar for å lage en timeplan innen to uker fra skolestart. Ta kontakt med alle skolene fra første skoledag, og begynne med noe av undervisningen fra første skoledag.
- Sørge for at administrasjonene og lærerne har en kopi av timeplan, halvårsplan og kartlegging.
- Sørge for at administrasjonen på Johannes, læreren på nærskolene og foreldrene får beskjed når du har permisjon/er syk.
- Samarbeid på tvers av språkene, og lag en felles halvårsplan basert på temaundervisning.
- Før fraværet til elevene i dagboka, og gi administrasjonen beskjed når fraværet er mer enn 4 uker på rad.

8.5. Langsiktig tenkning

Et barn lærer ikke forttere enn en voksen men på lang sikt lærer de bedre enn voksne. Det kan ta fra 7 til 10 år før de er på lik fot med barn som har norsk som morsmål. Tilpasset opplæring kan planlegges gjennom hele skoleløpet for eleven. Elever kommer ikke alltid til skolen i 1. eller 2. kl. De kommer på alle klassetrinn til alle tider.

Et tenkt løp for en elev kan bli slik:

- Eleven får kun mmo fra 1. til 3. klasse, 2-3 timer per uke.
- Det fjerde året kan eleven redusere mmo til 1t og får 2t i tfo. Elever burde få både mmo og tfo helt fram til 7.kl.

9. LITTERATUR

Utdanningsdirektoratet-Kunnskapsløftet

Grunnleggende norsk for språklige minoriteter

[http://udir.no/templates/udir/tm_L%C3%A6replan.aspx?id=2100&laereplanid=431050
&visning=2&ho=431051](http://udir.no/templates/udir/tm_L%C3%A6replan.aspx?id=2100&laereplanid=431050&visning=2&ho=431051)

Veiledning

<http://udir.no/upload/Brosjyrer/veileder.pdf>

Kartlegging

http://udir.no/upload/Kartleggingsprover/UDIR_Kartleggingsmaterieell_bm_301007.pdf

Vi anbefaler følgende bøker:

- Herdis Øyehaug Karlstad: *Russursperm – Tuba Luba, Lærerveiledning, 1. trinn*, Tell forlag, 2004
- Jon-Håkon Schultz, An-Magritt Hauge, Harald Støre: *Ingen ut av rekka går*, Univeritetsforlaget, 2002
- Kamil Øzerk, *Sampedagogikk*, Oplandske Bokforlag, 2003
- Anne Golden: *Ordforråd, ordbruk og ordlæring*, Gyldendal, 2003
- Pihl, Joron: *Etnisk mangfold i skolen. Det sakkyndige blikket*, Universitetsforlaget, 2005.
- St. meld. Nr. 25 (1998-99)

10. Utdrag fra St. meld. Nr. 25 (1998-99)

Morsmålsopplæring i grunnskolen

Den nye småskolen i et flerkulturelt perspektiv (Høgskolen i Oslo, Hauge og Tefre, 1998)

Prosjektet hadde som siktemål å bidra til å få kunnskap om språklige minoriteters situasjon i småskolen. Utvalget i undersøkelsen bestod av 600 barn i Oslo, både barn med ulike morsmål og barn med norsk som førstespråk og av 30 allmennlærere, førskolelærere og lærere med annen pedagogisk utdanning.

- Undersøkelsen viser at organiseringen av opplæringen har, for en del elever, bidratt til å forsterke skillet mellom ulike grupper av elever og derved hemmet muligheten for naturlig samhandling mellom elever fra språklige minoriteter og andre elever. I en del klasserom kan det virke som om det hersker en forventning om at elevene skal lære seg norsk gjennom å lytte til andre og selv forholde seg tause. Undersøkelsen viser at det er nødvendig å etablere fleksible ordninger for organiseringen av opplæringen. Elevene er svært forskjellige og har dermed ulike behov for tilrettelegging av opplæringen. Valg av modeller for organisering av opplæringen, i egne grupper eller i storklasse, avhenger av mange faktorer. Undersøkelsen fraråder sterkt å sette elever uten meget god norskkompetanse inn i vanlige klasser uten at disse forsterkes med økt lærertetthet.
- Undersøkelsen peker på at det er viktig at morsmåslærernes rolle i skolen blir en lærerrolle og ikke en assistentrolle.
- Undersøkelsen peker også på betydningen av å synliggjøre det flerkulturelle preget ved skolene.

- En del barn gir uttrykk for mistrivsel på skolen. Trivselen er dårligst i klasser med under 20 % elever fra språklige minoriteter. Dette gjelder både for elever fra språklige minoriteter og de øvrige elevene.
- Tospråklig undervisning og språklige minoriteters faglige utvikling i matematikk og o-fag (Universitetet i Oslo, Øzerk 1992)

Undersøkelsen har undersøkt prestasjonene i matematikk og o-fag for 132 elever med norsk som morsmål og 84 elever fra språklige minoriteter som alle gikk i norsk skole. Utvalget bestod første året av elever fra 3., 4. og 5. klassetrinn (nå 4., 5. og 6. trinn) og året etter av elever på ett trinn høyere. I løpet av prosjektperioden vurderte matematikklærerne og o-faglærerne elevenes fagforståelse og faglige utbytte av opplæringen i disse fagene. Øzerk fant at

- det var klare forskjeller i prestasjonen avhengig av om eleven hadde norsk eller andre språk som morsmål. I prosjektets andre år fikk 44 prosent av elevene fra språklige minoriteter et tilfredsstillende resultat i matematikk, mens hele 84 prosent av elevene med norsk som morsmål fikk denne vurderingen. Tilsvarende tall i o-fag var 43 prosent og 89 prosent. I o-fag var det 27 prosent av elevene fra språklige minoriteter som fikk vurderingen intet læringsutbytte, mens ingen elever med norsk som morsmål fikk denne vurderingen
- elever fra språklige minoriteter får ofte problemer når de skal forstå et krevende og abstrakt lærestoff, hvor elevene skal kunne lese og forstå tekster og fagbøker uten demonstrasjoner og illustrasjoner
- elever fra språklige minoriteter kan utvikle seg faglig og språklig tilfredsstillende når de får mulighet til en fullstendig tospråklig undervisning de første skoleårene
- andre viktige faktorer er at de bruker morsmålet hjemme, har norskspråklig barnehagebakgrunn, norskspråklige/tospråklige lekekontakter og at de deltar i norskspråklige organiserte fritidsaktiviteter utenom skoletiden, herunder skolefritidsordningen.

11. Norges forskningsråds konsensuskonferanse

Norges forskningsråd arrangerte i januar 1996 en konferanse for å gjøre opp status, klarlegge faglig enighet og uenighet og etablere konsensus om hvilke kunnskapsbehov som må dekkes innenfor området tilpasset opplæring for elevene fra språklige minoriteter. Konferansen samlet fagpersonene i Norge som arbeider mest med temaet. Det er utarbeidet rapport fra konferansen (Norges forskningsråd, 1996). Konferansen konkluderte med enighet om flere grunnleggende spørsmål:

- Opplæring for elever fra språklige minoriteter foregår i en kompleks virkelighet. Utdanningen må derfor være fleksibel; den må tilpasses de forutsetninger som gjelder i hvert tilfelle. Tilpasning til det enkelte barns utgangspunkt og opplæringspotensial krever en profesjonell vurdering av situasjonen.
- Elever fra språklige minoriteter må beherske norsk på samme nivå som elever med norsk som morsmål for å ha samme muligheter som andre elever til utdanning, arbeid og allmenne livskvaliteter i det norske samfunnet. Det innebærer ikke at de behøver å avstå fra å utvikle morsmålet sitt, eller gi avkall på å beherske det godt. Innlæring av norsk utelukker ikke innlæring i morsmålet og omvendt.

Den anerkjente irsk-kanadiske forskeren Jim Cummins (1984) bruker isfjellet som bilde på språkutviklingen: over vannflaten er de synlige og formelle delene av språket, som uttale, det grunnleggende vokabularet og grammatikken. Under overflaten er de mindre synlige semantiske og funksjonelle delene av språket. Cummins viser at den delen av språket som er under overflaten, er av særlig avgjørende betydning for elevenes utdanningsmessige fremgang. En omfattende undersøkelse av elever fra språklige minoriteter er gjennomført i USA i perioden 1982-1996 og omfatter et meget stort antall elever (mer enn 700 000). Resultatene fra undersøkelsen er lagt fram i rapporten «School Effectiveness for Language Minority Students» (Thomas og Collier, 1997). Undersøkelsen skiller seg fra andre både når det gjelder omfang, den lange tidsperioden og ved at den ser på læringsresultater også i andre fag enn nasjonalspråket (andrespråket, her engelsk).

Det understrekes i denne rapporten meget sterkt at det er viktig å samle inn data for den enkelte elev over flere år for å kunne vurdere effekten av ulike tiltak. Tidligere undersøkelser viser at det er små forskjeller i resultatene ved ulike pedagogiske metoder sett over de tre første skoleårene. Denne undersøkelsen viser at de elevene fra språklige minoriteter som har fått en sterk kognitiv og faglig utvikling gjennom opplæring i sitt morsmål gjennom flere år (minst til 5. eller 6. klasse), og gjennom tilpasset opplæring i engelsk, gjør det godt på skolen også når de er kommet fram til siste år på high school (tilsvarende videregående opplæring).

I rapporten understrekes at det ikke er tilstrekkelig å konsentrere opplæringen til de tre første årene. Det er viktig å fortsette den tilrettelagte opplæringen også de påfølgende årene, når undervisningen blir mer akademisk og abstrakt, for at elevene skal kunne få utbytte av opplæringen og resultater tilsvarende andre elever. Et slikt opplæringsopplegg er viktigere for resultatene til elevene enn f.eks. sosial bakgrunn. Derimot vil språklige minoriteter som bare får en viss morsmålsopplæring de første årene, men ellers får vanlig opplæring i klassene, oppnå dårligere resultater enn landsgjennomsnittet, eller de vil slutte skolen før tida. Undersøkelsen bekrefter dermed resultatene fra Cummins. Rapporten gir følgende anbefalinger:

Elevene bør få opplæring i sitt morsmål så lenge som mulig, minst til 5. eller 6. klasse, og tilpasset opplæring i andrespråket gjennom hele skoleløpet.

- Opplæringen i fag bør være både på morsmålet og andrespråket (bilingval).
- Opplæringen for elever fra språklige minoriteter må tilpasses deres sosio-kulturelle bakgrunn.

12. NOVA Rapport 10/07

Forfatter fra NOVA: Anders Bakken - forsker II

Virkninger av tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever – En kunnskapsoversikt
Sammendrag

Rapporten gir en oversikt over forskning om språklige og faglige effekter av språklig tilpasset opplæring av minoritetsspråklige elever. Hovedvekten er lagt på betydningen av å ta i bruk minoritetslevers morsmål i opplæringen, men også betydningen av særskilt norskopplæring og det å gå i barnehage blir berørt. Rapporten diskuterer det teoretiske grunnlaget for tospråklig opplæring og gjennomgår skandinavisk og nordamerikansk forskning på feltet. Metodiske problemer knyttet til å evaluere effekter av ulike opplæringstiltak er et gjennomgående tema. Problemet ligger i å isolere betydningen av å ha deltatt i ett bestemt opplegg fra andre forhold som kan tenkes å påvirke elevenes utbytte av opplæringen. Oppgaven med å konkludere vanskeliggjøres også fordi mye av forskningen på feltet konkluderer ut fra et altfor tynt empirisk grunnlag. I tillegg bærer feltet preg av ideologiske posisjoner og interessekonflikter.

Gjennomgangen av norsk og skandinavisk forskning viser at det foreligger begrenset empirisk kunnskap om faglige og språklige effekter av språkpedagogiske tiltak for minoritetsspråklige elever. Mange av de foreliggende studiene har store metodologiske svakheter som gjør det vanskelig å trekke noen generelle konklusjoner fra dem. De mindre studiene baserer seg på så små utvalg at estimatene blir for usikre. Dessuten er det et problem i flere av evalueringstudiene at det mangler kontrollgrupper. De større undersøkelsene inneholder ingen opplysninger om kvaliteten og innholdet i morsmålsopplæringen og barnehagetilbudet. Det blir dermed vanskelig å skille ut effekter av tiltak som er godt implementert fra de som har en svakere forankring. Dessuten er det vanskelig å vite hva det er ved tilbudene som eventuelt fungerer. De større undersøkelsene har også den svakhet at de ikke tydelig nok skiller mellom de elever en kan anta har størst utbytte av tiltakene, og de som ikke har like store behov.

Det finnes ingen norske studier som har undersøkt hvordan særskilt norskopplæring har påvirket elevenes faglige og språklige utvikling, og bare noen få studier har undersøkt betydningen av morsmålsopplæring og barnehagedeltakelse. Det mest entydige funnet er knyttet til positive effekter på minoritetsspråklige barns faglige utvikling av det å ha erfaringer fra barnehage. At denne effekten kan observeres blant tenåringer tyder på at virkningene av barnehagedeltakelse kan være langvarige. Når det gjelder skandinaviske studier av morsmålsopplæringen, er resultatene blandet. De mindre studiene, som det knytter seg størst generaliseringsproblemer til, konkluderer alle med at bruken av morsmålet har positive virkninger på barnas språklige og faglige utvikling. Konklusjonen fra de større studiene varierer fra ingen effekt til positiv effekt dersom tiltaket varer over en lengre periode. Felles for alle studiene er at ingen kan dokumentere at morsmålsopplæring går på bekostning av minoritetslevers norskspråklige ferdigheter eller skoleprestasjoner.

Heller ikke den internasjonale forskningen på feltet har helt klart å overkomme de betydelige metodiske utfordringer som ligger i det å dokumentere effekter av språkpedagogiske tiltak. I rapporten gjennomgås studier fortrinnsvis fra USA og Canada, hvor det finnes et stort tilfang av studier og hvor det i lengre tid har foregått en empirisk fundert debatt om mulige effekter. I likhet med de skandinaviske studiene kan det ikke påvises generelle negative effekter av å ta i

bruk minoritetslevers morsmål. Men det varierer i hvilken grad det er mulig å påvise positive effekter. Til tross for metodeproblemene er det mye som tyder på at såkalte «sterke former for tospråklig opplæring» gir best resultatet for elevene på lengre sikt. Dette er opplæringsmodeller som er kjennetegnet ved at tospråklighet og tokulturalitet er sentrale mål i opplæringen; de skiller seg således betydelig fra det gjeldende opplæringstilbudet for minoritetsspråklige elever i Norge.

Fordi modellene som kommer best ut, hovedsakelig baserer seg på opplæring i språkhomogene grupper og en rekrutteringsstrategi til skolene basert på foreldrenes ønsker, er det trolig liten politisk vilje til å gjennomføre slike modeller i Norge i overskuelig framtid, i alle fall ikke i større skala. Likevel kan den kunnskapen som er utviklet om hva som bidrar til opplæringsmodellenes relative suksess, ha overføringsverdi til norske forhold. Rapporten understreker behovet for å rette fokuset mot selve innholdskvaliteten i det totale tilbudet som barnehagene og skolene tilbyr minoritetsspråklige elever. En sentral innsikt fra forskningen er at det å ta i bruk morsmålet i undervisningen, verken som opplæring i morsmålet eller som fagopplæring på morsmålet, i seg selv garanterer suksess. Hvorvidt slike opplæringsmodeller virker prestasjonsfremmende eller ikke er betinget av en rekke forhold, blant annet at det tospråklige tilbudet er en integrert del av skolens virksomhet, samt at tilbudet drives av kvalifiserte lærere. I tillegg kreves et langsiktig pedagogisk arbeid, hvor elevene uavhengig av sosial, etnisk og språklig bakgrunn tilbys en opplæringssituasjon der de har grunnleggende forutsetninger for å få med seg innholdet i undervisningen. Det grunnleggende pedagogiske poenget om at skolen må tilpasses slik at den enkelte elev forstår hva læreren sier, peker i retning av at lærerens kompetanse er vesentlig for å sikre at minoritetsspråklige elever skal få et fullverdig utbytte av å gå i norsk skole. Med dette understreker rapporten viktigheten av å betrakte minoritetslevenes situasjon i skolen ut fra en helhetlig tilnærming og ikke utelukkende ut fra de språklige aspektene, selv om disse også er viktige.

Rapporten tydeliggjør behovet for økt norsk forskningsinnsats på dette feltet. Det foreligger mye kunnskap om hvordan minoritetslever presterer i norsk skole. Mindre kunnskap finnes om effektene av språkopplæringen. Dessuten vet vi for lite om hva det er ved barnehagen som virker positivt inn på barnas langsiktige læringsutbytte i skolen. Målet med en styrket forskningsinnsats må være å utvikle generaliserbar kunnskap om hva som kjennetegner gode barnehager, klasserom og skoler, både for minoritetsspråklige og majoritetsspråklige elever. For å få til dette kreves en større tverrfaglig satsning basert på gode data og en helhetlig tilnærming til skolen.

Saksfremlegg

DATO
06.10.2008

Sak 36/08:
Håndboka for Tospråklige opplæring

Forslag til vedtak:
Saken tas til orientering

Håndboka for Tospråklige opplæring

Hva saken gjelder

Avdeling for Tospråklig opplæring laget i løpet av høsten 08 en håndbok som er tilgjengelig på hjemmesiden til Johannes Læringscenter. Håndboka er ment som en hjelp til foreldre, lærere og skoleledere. Her blir blant annet følgende presentert:

- Lover og forskrifter
- Nasjonale og lokale planer
- Særskilt språkopplæring i den norske skole
- Generelt om tospråklig opplæring
- Trekantsamarbeid
- Organisering av TFO og MMO tilbudet
- Undervisning
- Litteratur
- Utdrag fra St. Melding nr. 25
- Utdrag fra Norges forskningsråds konsesuskonferanse
- Virkninger av tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever – En kunnskapsoversikt

Hvorfor en håndbok?

Særskilt språkopplæring i grunnskolen er hjemlet som en rettighet for elever fra språklige minoriteter i § 2-8 i *Opplæringslova* og kan omfatte særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring etter behov. I videregående opplæring kan tospråklige lærere få støttefunksjoner for elever fra språklige minoriteter. Det kan gis undervisning i grunnleggende norsk, og elever fra språklige minoriteter kan ta privatisteksamen i morsmålet. Språk som er morsmål for språklige minoriteter, kan også gis som fremmedspråk i videregående opplæring. Det utredes nå om særskilt språkopplæring skal bli en rettighet også i videregående opplæring.

Særskilt språkopplæring med grunnleggende norsk, morsmål og tospråklig fagopplæring for språklige minoriteter har blitt til som følge av den nye innvandringen av utenlandske statsborgere til Norge fra slutten av 1960-tallet gjennom arbeidsinnvandring og familiegjennforening eller flukt fra undertrykking og forfølgelse. Opplæringen må sees i sammenheng med den historiske og sosiale konteksten som den er utformet innenfor, og med den flerspråklige opplærings- og livssituasjonen til elever fra språklige minoriteter. Det er viktig at opplæringen bygger på forståelse for elevenes sammensatte opplæringssituasjon og tilpasses deres forutsetninger.

Morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring blir ofte sett under ett i grunnskolen, og den tospråklige læreren er ofte også elevens morsmålslærer. Både tospråklige lærere og lærere i grunnleggende norsk trenger kjennskap til opplæringssituasjonen for elevene fra språklige minoriteter i sin helhet, og opplæringen stiller særlige krav til et godt kollegialt samarbeid.

Ansatte på Johannes Læringscenter ønsker å forsterke samarbeidet mellom nærscole, foresatte og Johannes Læringscenter. De tospråklige lærerne ved Johannes Læringscenter har tilegnet seg mye kunnskap om tospråklig opplæring. Denne kunnskapen vil vi dele med så mange aktører som mulig.

Forslag til vedtak:

Saken tas til orientering

Vedlegg:

Håndboka for Tospråklig opplæring

Knut J. Tveit